Никакве клевете не могу спречити да истина о новој Југославији продре у свет и нађе пуч на срцу слободољубивих људи у читавом свету. Слободољубиви људи — од радника до напредног интелектуалца — све јасније долазе до сазнања да је подршка новој Југославији подршка општој ствари напретка човечанства и мирољубивој међународној сарадњи.

(Из експозеа потпретседника Савезне владе Едварда Кардеља на Осмом редовном заседању Народне скупштине ФНРЈ)

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

Из садржаја:

ПОСЛЕ ЗАВРШЕТКА ТРЕЋЕ ПЛАНСКЕ ГОДИНЕ

Будни чувари главнога града

„ОКТОБАРСКА СЛОБОДА" ЈЕ ПОБЕДИЛА

О режији комада »Занат госпође Ворн«

1 ЈАНУАР 1950

Број 267 — Година VII — Лист излази сваке суботе — Цена броју 2 динара — Редакција и администрација: Драгослава Јовановића 1/IV — Поштански фах 752 — Телефони: 22-210, 21-957, 20-443

ПОСЛЕ ЗАВРШЕТКА ТРЕЋЕ ГОДИНЕ ПЛАНА

Са чврстим уверењем у своје снаге

трудбеници улазе у четврту годину Петолетке

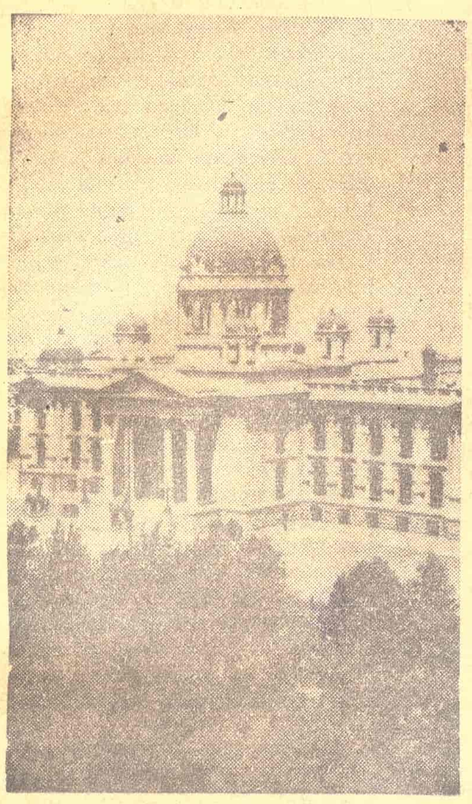

Са Осмог редовног заседања Народне скупштине ФНРЈ

Упркос великих тешкоћа, трећа година Петогодишњег плана завршила се победоносно и трудбеници наше земље улазе у четврту годину планске изградње. Протекла година била је одлучујућа не само због свог значаја у потпуном остварењу Петолетке, већ у првом реду због нових проблема и тешкоћа који су искрсли услед економске блокаде и политичког притиска од стране СССР и осталих земаља Коминформа.

Ванредне тешкоће, проузроковане економском блокадом, савладане су захваљујући улагању максималних напора нашег радног народа, који је, стварно, сопственим снагама победио ове године невиђене препреке и сметње. У 1949 години требало је да се оствари 82% индустриске производње предвиђене потпуним остварењем Петогодишњег плана. Према још непотпуним подацима, савезна и републичка индустрија, без шумарства и дрвне индустрије, извршила је свој годишњи план са најмање 101,2%.

План широке потрошње индустриске робе испуњен је по вредности са око 99%. Иако је дато за 15% више индустриске потрошне робе него у 1948 години, све то, наравно, није још довољно, и у потрошној роби влада оскудица. Ове године произведено је за 5% мање текстила него прошле године, и то углавном због економске блокаде. Нисмо добили ни готов текстил који је раније увожен из Чехословачке, Мађарске и Пољске. Од осталих артикала широке потрошње произведено је више сапуна, али га још нема у довољним количинама за грађанство услед прошлогодишњих и овогодишњих тешкоћа око увоза техничких масноћа. Произведено је знатно више угља и огревног дрвета за широку потрошњу, али због оскудице радне снаге, и пошто нам није испоручена механизација за рударство и шумарство, влада још увек прилична оскудица. Овај мањак ће се убрзо надокнадити у првим месецима 1950 године.

На Осмом редовном заседању Народне скупштине ФНРЈ у експозеима чланова Савезне владе изнесени су основни резултати тешке борбе нашег народа у протеклој години, донесен је буџет и одређени задаци наше изградње у 1950 години. План за 1950 годину предвиђа повећање индустриске производње у поређењу са 1949 за 13%.

„Идуће године моћи ћемо испуњењем Плана индустриске производње постићи 92,9% од вредности годишње индустриске производње предвиђене Петогодишњим планом. Остаје нам, дакле, за 1951 годину још само 7% пораста.

Према томе, данас више не може бити никакве сумње да ћемо 1951 године постићи Петогодишњим планом предвиђени општи обим индустриске производње. (Кидрич)

Инвестиције које предвиђа инвестициони план за 1950 годину износе 87.536,800.000 динара. Највећи део улаже се у основне гране тешке индустрије рударства, саобраћаја, електропривреде и др. Велике инвестиције за изградњу индустрије не значе да ће бити занемарена станбена изградња. То се види и по томе, што је у протеклој години изграђено станова за око 90.000 људи, док се за 1950 годину предвиђа подизање нових станова за 150.000 лица.

Велики део инвестиција даје се као помоћ пољопривреди, нарочито сељачким радним задругама. Велике суме одређене су за просвету и народну културу, да се не би на овом пољу заостало за општим темпом наше изградње. Знатна средства намењена су за универзитете, високе школе научне институте. Значајне суме одређене су за здравствене и социјалне установе. Посебна пажња посвећена је заштити мајке и детета, исхрани деце предшколског доба, збрињавању студената, отварању дечјих јасала и вртића. У 1950 години дају се прва средства за почетак широке акције на пуном решавању свих ових проблема.

На скупштинском заседању усвојен је и предлог да се 1950 године распише нов зајам од три милијарде динара, чиме ће наши радни људи допринети јачању темпа наше социјалистичке изградње. Усвојен је, такође, и предлог који ће добити законску форму, о укидању доприноса за социјално осигурање, чиме ће се реалне принадлежности трудбеника повећати за 2,5 милијарде динара.

У протеклој години видело се колика је огромна и непобедива снага јединственог народа који жели да изгради социјализам, одбрани свој суверенитет од свих напада и притисака. Наши трудбеници улазе у четврту годину Плана са још јачом уверношћу у своје снаге, спремни да сломе и остале препреке и тешкоће које буду искрсавале и обезбеде победоносно остварење првог Петогодишњег плана.

Београдска предузећа *која су* извршила план пре рока

До сада је према непотпуним подацима, шездесет пет београдских предузећа извршило план треће године Петолетке. То су металска предузећа: **„Никола Тесла", „Утензилија", „Борац", „Југострој", „Давид Пајић", Аутоpемонт „Шумадија", „Аторемонт „Космај" и Металско предузеће ИОНО-а;** текстилна предузећа: **„Партизанка", „Корушка", „Авала", Војно трговачко предузеће, Војна одећа, „Дуга", Прва градска кројачка радионица и „Октобарска слобода";** грађевинска предузећа: **„Неимар", „Комграп", „Београд", „Славија", „Полет", „Сава", „Дунав", „Рад", „Морава", „Авала", „Космај", „Пут" и „Дуга";** графичка предузећа: **„Борба", „Ратко Павловић", „Просвета", „Авала", „Бранко Ђоновић", „Вук Караџић", „Омладина", „Ново поколење", Предузеће за растурање штампе и „Слободан Јовић";** предузећа индустрије исхране: **„Нада Штарк", „Комбинат врења и теста", Пивара „7 јули", Пивара „Београд", Индустриско цреварско предузеће и млин „9 мај";** кожарска предузећа: **„Петар Велебит", „29 новембар" и „9 мај";** хемиска предузећа: **„Инкогас", „Пролек" и Градско хемиско предузеће.** Поред ових планове је испунило још десетак предузећа међу којима: **Бродоградилиште „Ада Циганлија", Бродарско-багерско предузеће, Градско аутомобилско, Трговачка предузећа „Романија", Земунски магацини, Пета рејонска задруга, стругара „Макиш", предузеће „Рекорд" у Раковици, Електрана „Београд", Електромонтажа и гипсара „Фасадери".**

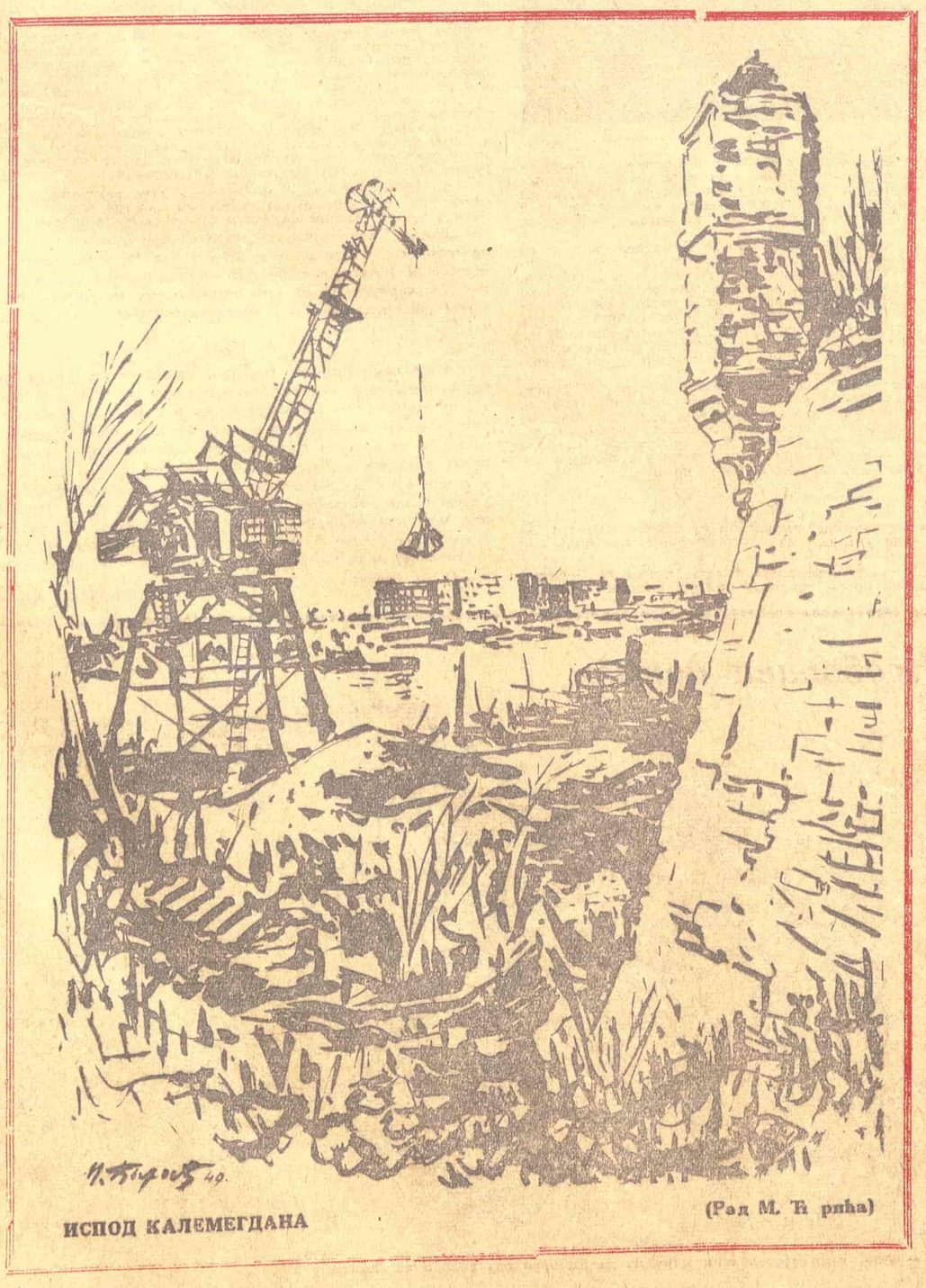

ИСПОД КАЛЕМЕГДАНА (Рад М. Ђ. рића)

РАДНИ ЉУДИ БЕОГРАДА

проналазили су нове могућности у раду и освајали нове производе

ЗА ДРУГУ ПЕТОЛЕТКУ РАДЕ У БЕОГРАДСКИМ ПРЕДУЗЕЋИМА КОСТА ГАЈИЋ, ПЕТАР БИЋА, ТОМА БОГДАНОВИЋ, БЛАГОЈЕ ЂОРЂЕВИЋ И СВЕТОЗАР СТАНИМИРОВИЋ.

Завршена је трећа година Петолетке. Радничка класа и сви трудбеници Југославије, уједињени у један монолитан радни колектив, закорачили су у четврту годину Петогодишњег плана.

Трећа планска година била је пуна огромних тешкоћа. Поред тешкоћа које су нам чинили империјалисти са Запада, земље Коминформа спровеле су економску блокаду, обуставиле испоруку разних артикала за нашу индустрију, покушавајући на тај начин да нам онемогуће остварење Петогодишњег плана. Те наметнуте тешкоће развиле су код нашег радног човека још већу упорност, још више иницијативе.

У напорима да се савладају препреке родио се покрет за већу продуктивност рада без кога нема социјализма. Име непознатог рудара Алије Сиротановића, који је први повео борбу за већу продуктивност рада у руднику, постало је познато сваком грађанину наше земље. Сви радници широм Југославије трудили су се да по угледу на рударе смишљеније и боље организују посао и постигну више производа за краће радно време. Борба за већу продуктивност проширила се по читавој земљи.

У тој борби за што успешније остварење задатака треће године плана, трудбеници Београда дали су достојан допринос. Радни људи Београда проналазили су нове могућности у раду, освајали нове производе, стварали нове делове за индустрију. Колектив Индустрије мотора у Раковици израдио је, сопственим снагама, прве тракторе. Колектив Индустрије прецизне механике освојио је низ делова за аутомобиле, међу којима хидраулични кочницу и дизел-елеменат.

Београдски колективи су међу првима прихватили од рудара борбу за већу продуктивност. Више од педесет београдских колектива примењује данас нов начин рада. Најбоље резултате постигли су до сада текстилци, грађевинари и металци. У „Стањинграду" је увођењем новог начина рада почело да ради још 200 разбоја, који су до тада стајали, и продуктивност је повећана за 18%.

Захваљујући доброј организацији рада многи трудбеници Београда постизали су, у борби за остварење планских задатака, одличне резултате, високо пребацујући реалне и добро постављене норме. На изградњи тунела код Кијева пребациване су норме преко 500%. У предузећу за израду медицинских инструмената „Сутјеска", у коме су одлично организоване бригаде, норме су пребацивале преко 300%, а у „Октобарској слободи" до 200%.

Одлични резултати постизани су нарочито у данима такмичења у част Другог конгреса синдиката Србије, годишњице ослобођења Београда и Дана Републике. Многи колективи узели су обавезе да своје годишње планове остваре до 29 новембра. Двадесет девет београдских предузећа испунило је ту своју обавезу. До краја године, према непотпуним подацима, 65 београдских колектива завршило је своје задатке за 1949 годину.

Из упорне и тешке борбе за успешно извршење задатака треће године плана израстали су нови ударници, новатори и рационализатори. Само у прва три тромесечја 1949 године 16.817 трудбеника понело је часно звање ударника, 76 трудбеника проглашено је за новаторе, а 357 рационализатора уштедело је својим проналасцима милионе.

Из редова таквих трудбеника изникло је и пет радника Београда, који су већ завршили свој петогодишњи задатак и раде за другу Петолетку. Примери Косте Гајића, Петра Била, Томе Богдановића, Благоја Ђорђевића и Светозара Станимировића, надахњују остале трудбенике на постизање још бољих и већих радних победа у даљој борби за остварење Петолетке.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД

Дужност милиционара пуна је одговорности и части

„Буди будан чувар главнога града“

ПАО ЈЕ ПРВИ СУМРАК и према Дунаву згушњавала се магла. Насред уске улице, некад разроване, а недавно поплочане, на Карабурми, водио се сасвим необичан разговор. Необичан, — јер то управо и није био разговор. Говорио је само двадесетогодишњи милиционар Синиша Пајовић, а мала, мусава девојчица, радознало је гледала у њега.

Да би га девојчица боље чула, милиционар је чучнуо, покупивши пешеве свога шињела, да се не ублате:

— Хајде ми реци... Како се зовеш? Где ти је кућа? Је л' ова? А она? Гле, а да није она?

А малу, као да су некако посебно забављала сва ова питања. Гледала та је широко отворених очију, смешећи се.

— Де, води ме кући, — пружио је милиционар руку и повио се к детету. А девојчица је руку одрешито прихватила, — али није пошла. Њу је, управо, требало водити.

У суседним кућама већ су се палиле светлости. У броју 25, 27, 32 и још неким, нису познавали малу. Зато је она, у Синишином наручју ,стигла у Пету станицу милиције Другог рејона.

Дете је изазвало весеље. Ишла је од руке до руке. Одомаћила се у топлој просторији и спријатељила са свима. Чак и са телефоном, што сваки час звони. Највише јој се допала Синишина Медаља заслуга за народ, јер се пресијавала, љуљајући се на његовим грудима.

Кад је дошла забринута мајка, нешто касније, сазнало се да је мала Олгица утекла док је она прешла у шупу по дрва, преко дворишта. Жена је однела дете, а сва лица милиционара ,што су се смејала док је оно тапкало у овој пространој пословној просторији, — поново су постала озбиљна. Учета су, раније тражена досијеа. Водник је издао наређење, дежурни милиционар пожурио је да се обуче, а потом је брзо изашао. Дата су телефонска обавештења... Људи су се вратили својој одговорној, озбиљној дужности.

Ова, Пета станица милиције у Другом рејону похваљена је недавно. То признање је значајно. Оно говори да се милиционари, који припадају Петој станици, залажу по свим сложеним задацима, који на њима леже. Они су будни, да не дође до прекршаја, они откривају учињене прекршаје и преступе; воде бригу о поштовању закона, уредаба и прописа, који штите све грађане београдске, они су исправни, тачни извршни органи народне власти — а то није ни лако ни једноставно. Зато је похвала, с обзиром на строга мерила, обрадовала све милиционаре ове станице.

★

Није лако добронамерном сеоском омладинцу, који се можда тек одвојио од оваца, да се привикне на бучну разноврсност великоварошког живота. Још му је теже да, привикавајући се на ту нову средину, једновремено савлађује материјал који касније треба да му буде „десна рука“ у вршењу његове дужности.

Он собом доноси добру вољу, искрену, народску готовост: да послужи народу и да буде користан .На тој здравој подлози изграђује се, кроз школу за милиционаре, чувар реда у нашем граду.

Школа за милиционаре пружа, поред стручних предмета, и општег образовања и учење закона, уредаба и прописа, на које будући милиционар мора да .се ослања при свом раду. Знање свега тога услов је да он не греши. Јер милиционар не доноси своје сопствене одлуке, он само примењује све што је Законом потврђено и прописано. Овом се школом не завршава школовање. Сви који имају способности и смисла обогаћују своје знање учењем гимназије, ниже и више, или подофицирске школе. Може се и даље, и у школу за официре, што отвара пут каснијим успесима и вишим чиновима.

Милиционари на курсу за прву помоћ

У току целокупног школовања ,а и после, упоредо са свакодневним дужностима, спроводи се стална брига руководства да се путем конференција ,саветовања и дискусија, код младих припадника народне милиције изгради правилан став и однос према грађанима. Са једне стране они се навикавају да чувају свој ауторитет извршног органа народне власти, а са друге, да не злоупотребљавају свој положај. И, и што је најважније, никако, ни по чему, да не личе на старе органе власти ,који су дубоко омрзнути и којих се грађани сећају са презиром и гнушањем.

— Дуго је времена требало, прича Петар Албијањић, млађи водник из Осмог рејона, док су поједини грађани, поготово они који стоје по страни од свакодневних промена, а и они старији, упознали наш однос према људима, наше задатке... Сећам се једне старице која се жестоко препала кад сам је узео под руку ,приликом уласка у трамвај, а која је, потом, сва збуњена, захваљивала на помоћи.

★

Не би се могло тачно рећи чији су задаци најтежи. Да ли милиције .реда у граду, да ли саобраћајне, пожарне, или заводске?

У великом, полумилионском граду, какав је Београд, кроз који дневно прође тридесет хиљада путника, по службеном и приватном послу: где је саобраћај, и колски и пешачки, сваки дан све живљи; где горе стотине хиљада ватри и где су међусобни односи компликовани, услед густине насељености. има доста услова за сукобе и отступања разних облика.

Ма да ређе но икада раније, дешава се и данас да злонамерни, користећи стицај околности ,а често и небрижљивост самих грађана, почине крађе или друге прекршаје. Милиционари настоје да се оштећени обештете, а прекршитељи привремено уклоне из здраве средине, казне и поправе. Они трагају за кривцима и при томе користе савремену технику и знање стечено у стручној школи.

Велики је број милиционара за којима стоје велики успеси на овом послу. Тако су, поред осталих, и Радоје Степановић, Милутин Јовановић и Бежидар Милетин, успели да на територији Седмог рејона ухвате опасног криминалца, који је починио низ крађа и оштетио наше грађане и државу за суму од око два милиона динара.

На зиду одељења за дежурног милициске станице, којој припадају ова тројица, исписано је брижљиво калиграфски „Буди будан чувар главнога града!“ Они то заиста и јесу. То исто записано је и у њиховој свести.

— Ја знам да је моја дужност и мој позив пун одговорности, али и пун части, каже са очигледним поносом Милорад Ђурашиновић. — Бити на страни доброга и раднога, а борити се против злога и нерадника, то је у крви сваког исправног човека. А кад је коме то још и главни задатак, он мора да се тим задатком поноси и да га испуњава што боље уме и може...

Милорадове очи, израз лица ,и читав његов став поткрепљују оно што је рекао. Поткрепљују то и његова дела. Он је пронашао и ухватио три провалника, који су вршили провале само у задружним радњама.

— Баш тамо, где су наши успеси, где су темељи нашег новог трговачког пословања, жестећи се, прича Милорад Ђурашиновић. — Тамо су хтели да грицкају ови пацови, да се себично окористе... Кад ти је то на памети — никакав задатак не чини се тежак...

Тако мисли и двадесетседмогодишњи Живко Живковић из Горњих Нушића, који се показао пожртвован при спроводу воза, и млађи водник Вучко Кузамовић, који је приликом хватања једног разбојника показао ретку сналажљивост ,Тако мисле и сви они које свакодневно срећемо на нашим улицама.

★

Прибрани, озбиљни, одмерени на свом послу, готови да помогну, саслушају, упуте, — у својим друштвеним просторијама и у мензи, они су ведри и весели.

Ту се живо разговара о спортским успесима „Милиционара“, о бициклистичкој чети, а нарочито о коњици. Она врши службу реда у граду, а њена екипа и појединци учествују у спортским такмичењима. У тој средини човек се осети готово посрамљен ако не зна да је београдски ескадрон освојио државно првенство, ако није чуо за млађег водника Драгутина Симића, најбољег јахача, за Јевту Стојнића, командира вода, познатог препонаша ,или водника Милисава Милутиновића, вештака стројевог јахања, што преведено на наш свакодневни језик значи: вештака у војничком јахању.

Ту се са много стручности расправља о успеху пропагандних такмичења по земљорадничким задругама, која су имала за циљ развијање коњичког спорта међу задругарима. Уговарају се вежбе, фолклорне секције, која је најбоља, ма да се све секције спремају за фестивал. Са поносом прича културно-просветни референт о шеснаест одржаних приредаба. Нарочито о оне две у сељачкој радној задрузи у Добановцима.

Разговарамо о Миланчету Ђорђевићу ,који је стављајући свој живот на коцку, спасао дете испод воза, и кога је примио и сам маршал Тито, а онда и о ватрогасној чети, која је прва добила Орден заслуга за народ другог реда.

Ту сасвим спонтано долази до изражаја другарски однос, својствен овим младим људима: и они из милиције реда, и они из саобраћајне, разговарају о животној опасности којој се излажу милиционари-ватрогасци. Они потсећају да је две стотине припадника ватрогасне милиције, са свим својим колима, радило четрдесет осам часова, без прекида, приликом поплаве у Шестом рејону. То залагање донело је и признање: осамнаесторица њих похваљено је и награђено.

— Мало је необично: али ми чувамо грађане „од њих самих“ ,како ми то обично кажемо, јер смо принуђени да примењујемо новчане казне ,како би навикли грађане на саобраћајне прописе и чување њихових сопствених живота, каже Славко Аврамовић, из саобраћајне милиције.

Ове је године био педесет и један смртни случај због саобраћајних несрећа. То је нешто више но прошле, и ма да саобраћајне несреће долазе углавном због непажње шофера и самих грађана, милиционари, самокритички, примају део кривице на себе.

И ту, у тој друштвеној просторији, где се прича невезано, осећа се, из речи свих од реда, како је сложен и пун темпа живот нашега града и како је неопходно много старање да све тече својим правилним током. Али, исто се тако осећа и да ови млади људи, поред свог важног посла, који често односи и по шеснаест радних часова у току двадесет четири сата, живе пуним културним и спортским животом, раде идеолошкополитички и пролазе кроз разне стручне и партиске курсеве.

★

Старати се о миру и спокојству радних људи нашег државног центра, о тековинама наше народне револуције, о свему оном што је драгоценом крвљу и неупоредивим напорима стечено и што је понос сваког нашег човека — то је посао тежак и велик. аЗто здрави, храбри, исправни младићи из читаве државе, који ступају у народну милицију, свесно примају на себе значајне задатке и сваки од њих се заклиње својом чашћу и животом да ће, поред осталог, „... будно чувати тековине Народноослободилачке борбе и уставни поредак — народну власт и братство и јединство наших народа, да ћу верно извршавати постављене ми задатке у циљу учвршћавања и развијања ових тековина и да ћу до последњег даха бити веран народу и својој Отаџбини Федеративној Народној Републици Југославији.

За прекршај ове своје свечано дате заклетве нека ме стигне немилосрдна казна војничког закона, свеопшта мржња и презир наших народа и проклетство отаџбине“.

Драга је та свечана заклетва сваком припаднику народне милиције. Он је носи у себи и она га у најтежим тренуцима и најкомпликованијим ситуацијама бодри и помаже. Та заклетва му даје чврстине и она је, заједно са његовом савешћу, сигуран путоказ за све његове поступке.

★

Није само Синиша Пајовић, нашавши на улици Карабурме залуталу девојчицу, понео је у свом наручју, и на тај начин извршио своју грађанску и службену дужност, сећајући се свога детињства у селу Турици у Срезу драгачевском. То чине наши милиционари свакодневно, у свим рејонима. Бринући се, са строгом озбиљношћу, о спровођењу у живот свих закона и прописа, они у свој свакодневни рад уносе толико човечанског, присног и народски једноставног, што још више подиже њихов ауторитет. Тај службено исправан а уједно човечански став изазива код Београђана поштовање, и за појединце милиционаре, и за ову установу, истински народну .

Јулија Лучев

Неправилности

У НЕКИМ ДОМОВИМА УЧЕНИКА У ПРИВРЕДИ

После ослобођења радничкој омладини се посветила нарочита пажња. За услове под којима она данас живи не може се рећи само да су добри или бољи него пре рата. Они су се из корена изменили.

У Београду је отворен низ домова у којима ученици у привреди живе, раде и васпитавају се. У прво време домови су се отварали више стихиски, при предузећима оне струке којима је било најнеопходније да обезбеде будући стручни кадар. Такви домови су, у прво време, имали више карактер коначишта и прихватилишта него дома. Касније се, отварању домова прилазило са више реда и уложен је труд да они у потпуности одговоре својој намени. Данас у Београду има деветнаест домова, од којих су три градска (први и други мушки и први женски дом), а остали су под административно оперативним руководством предузећа која су их и основала.

За правилан рад у домовима ученика у привреди било је тешко обезбедити одговарајуће просторије и стручан кадар васпитача — педагога. У Београду има домова који су и упркос тих тешкоћа успели да са оним чиме поседују створе прави дом. Такав је, на пример, дом Речне пловидбе, који је узоран. Хигијена просторија и лична хигијена ученика је на висини, а васпитни рад се редовно одржава. Управа дома у свако доба зна где се поједини ученик налази. Води се строга евиденција, тако да ученици не би беспослено лутали по вароши. Такав успех постигнут је зато што су управа предузећа и управа дома правилно схватиле свој задатак.

Да би се рад у домовима ученика што боље развијао, прављени су од стране извршног руководства многобројни планови и доношено низ одлука. Искуство из претходних година увек је послужило да се у идућој отклоне недостаци.

Ученици у привреди данас у својим домовима, после учења у школи, имају часове понављања и учвршћивања школског градива, идеолошко-васпитне часове који се одржавају тако да су приступачни омладинцима. Нарочита пажња посвећена је културно-просветном, уметничком и физичком васпитавању. Како за руковођење културно-уметничким радом и фискултуром нема стручног особља у самим домовима, они су стављени под патронат појединих културно-уметничких и фискултурних друштава, што је много допринело да овај рад оживи и да се поједине радничке групе истакну.

Међутим, у Београду има известан број домова који нису одговорили својим задацима. Било је домова који нису уложили ни најмање труда да и у просторијама које не одговарају сасвим потребама дома, учине ма шта да се створи потребна атмосфера. Нарочито су чињене неправилности са избором васпитача. Како је број васпитача-стручњака у Београду недовољан, донета је одлука да поједина предузећа изаберу најбоље раднике за васпитаче који ће упоредо са радом у дому похађати курсеве и стручно се оспособити за свој посао. Уместо да се тако поступи, нека предузећа су, тек да број васпитача буде попуњен, уместо најбољих изабрали — најгоре. У предузећу „Стањинград“ недавно је отпуштен управник Жарко Јеротић и ухапшен због неисправности. Исто тако, у овом предузећу је отпуштен и васпитач, јер је био пијаница и својим банчењем ометао правилан рад у дому. У предузећу „Шумадија“ васпитач Кнежевић је крајем прошлог месеца направио неред потукавши се са управником, али још до данас није отпуштен. Предузеће „Дело“ није ништа учинило да 240 ученика у привреди добију бар једног васпитача. То је исто случај и са грађевинским предузећем „Рад“. У фабрици „Иван Милутиновић“, у Земуну, управа дома не води рачуна о ученицима, тако да они беспослени шврљају улицама и управа често не зна где се налазе. Управник дома ученика у привреди предузећа „Јанко Лисјак“ се у свом реферату Министарству рада жалио на управу предузећа зато што се неправилно поступа према њему, тако да он не може правилно да извршава своју дужност. Био је у исто време и управник дома и магационер и точио пиће у мензи предузећа. После ове жалбе управа предузећа га је премештајем приморала да поднесе оставку. Међутим, управник је био одличан радник и Повереништво рада ИОНО-а Београда поставило га је за секретара Првог дома ученика у привреди.

Догађа се да васпитачи често и сами напуштају посао, јер добијају дужности које не могу да извршавају. У женском текстилном дому, у Кнез Михаиловој улици 48, васпитачица Радивојевић принуђена је да сама пере ученицама рубље. Нарочито су немарна према домовима нека предузећа, под чијим се руководством домови налазе. По новој Уредби домови се издржавају од ученичких уплата, које предузећа треба да предају најдаље до 5 у месецу, како би се ученицима обезбедило снабдевање и створили материјални услови за правилан развој. Многа предузећа не воде о томе рачуна. Једном приликом, кад је Повереништво рада тражило дом Комбината шећера и врења, персонални референт није умео да одговори где им се дом налази. На пољопривредном добру Панчевачки Рит, у Ковилову, ученици у привреди већ две године раде без уговора, тако да је Повереништво рада морало да интервенише и да један службеник оде лично и склопи потребне уговоре. Осим тога, овим ученицима се бесправно наплаћује шећер и кафа, ма да је све то већ плаћено у проценту које предузеће узима од ученика и даје за издржавање дома. У грађевинском предузећу „Космај“, У Падинској Скели, управа дома и васпитачи толико су запустили дом да је десет дечака, видећи стање у дому, отишло својим кућама.

Док народна власт улаже све напоре да рад у домовима ученика у привреди буде што бољи и да се радничкој омладини обезбеде такви услови живота и рада како би се правилно уздигла и васпитавала, дотле поједина предузећа не воде рачуна о својим домовима. То је довело до тога да неки домови не функционишу правилно и да ученици не стичу потребно стручно и политичко знање.

Авантуризам или непријатељство

РАДИО СТАНИЦА Слободна Грчка последње две недеље објављује одломке из књиге Никоса Захаријадеса, секретара грчке Комунистичке партије „Нова ситуација — нови задаци“. Интересантно је видети шта пише Захаријадес о грчком народноослободилачком покрету, од окупације 1940 године па све до недавно, до битке на Вици — Грамосу.

Захаријадес на све могуће начине тражи у овој књизи оправдање за капитулацију руководства грчке народно-ослободилачке борбе пред монархофашистима и иностраним интервентима. Варкиза је била тријумф за грчку Комунистичку партију, када се није послушало Тита да се продужи оружана ослободилачка борба — кличе славодобитно Захаријадес. По његовом тумачењу, настављање ослободилачке борбе после пораза хитлеровских окупатора, и преузимање власти у своје руке, то би био авантуризам, и ништа више. Ко је саветовао такав „авантуризам“ руководству грчке партије? Нико други него маршал Тито и тадањи енглески премијер Винстон Черчил. Чудноватe ли логике! Винстон Черчил је, по ономе што излаже Захаријадес, издао своју класу и, како видимо, радио на поткопавању позиција крупне грчке буржоазије и иностраних интервената, и то у оним часовима када је британска војна и економска моћ већ била прилично спласнула. Такво шта досад још нико нигде у свету, па ни у самој Енглеској, није инкриминисао Черчилу. Природно је, када Черчил чује за ове „ортодоксне поставке“ Захаријадеса, он неће моћи ништа друго да учини него да се гласно и задовољно насмеје глупостима грчких информбироваца.

Ништа мање нетачније и циничније нису ни ове речи Захаријадеса: „Када је монархофашизам принуђен (после чињенице да је главнина Демократске армије ставила оружје к нози) да се супротстави свим овим проблемима и да тако открије сву своју неспособност да било шта уради за народ и земљу и да још живље покаже сву своју реакционарност, своје издајство и служење иностранству. Ево, зашто монархофашизму мир пада теже од рата, ево зашто његове тешкоће и супротности расту уместо да се смањују, ево зашто и после битке на Вици — Грамосу наш унутрашњи проблем остаје нерешен...“ Требало је, дакле, неколико година немилосрдне борбе противу грчких монархофашиста па да се дође до таквих закључака какве мало пре помену Захаријадес. Класне супротности биле су оштре у Грчкој и пре рата, а заоштриле су се до Варкизе, још више продубиле отада до данас. Али зар је требало одложити оружје, капитулирати, и рећи монархофашистима — ето погледајте каква вам је ситуација у земљи. Није.

Још су увек у живом сећању наших људи, а поготову грчких револуционера, громогласни говори Никоса Захаријадеса грчким партизанима, одржани отприлике пре годину и нешто више дана. Тада је овај грчки догматичар Информбироа шаком и капом сејао илузије народу Грчке. Он је безброј пута, злоупотребљавајући поверење партиског чланства и народа, тврдио: Година 1949 биће година наше победе. Данас се види на чију победу је он мислио. Док је на једној страни обмањивао народне масе, демократско становништво Грчке, дотле је на другој страни, као што показује развој догађаја последњих месеци (издавање наредбе главнини Демократске армије: оружје к нози — тојест позив и наређење за капитулацију пред атинским монархофашистима и империјалистима) сва његова војна и политичка активност је била усмерена на деморализацију јединица Демократске армије и уништење демократског, револуционарног покрета Грчке. Захаријадес је на све стране проналазио разлоге и оправдање за своје контрареволуционарне подухвате. Ником није боље и погодније дошла, као наручена, букурештанска резолуција него ли њему. Спремно прихватајући информбироовске подвале, учествујући и сам у њиховом ковању, он је покушао да прикрије стварне узроке за пораз грчког народноослободилачког покрета. Уместо да је заступао линију појачане револуционарне борбе, он је пошао путем компромиса и капитулације. А то у очима грчког народа и демократске јавности у свету није авантуризам него непријатељство према народу Грчке и отворена контрареволуција.

Необориви докази

(Совјетске власти вратиле су као „опасне“ југословенске медицинске и научне књиге, међу којима и читанке, буквари и један ред вожње.)

— Аха, нека Југословени порекну да им брзи воз полази из Лапова у 5,37.

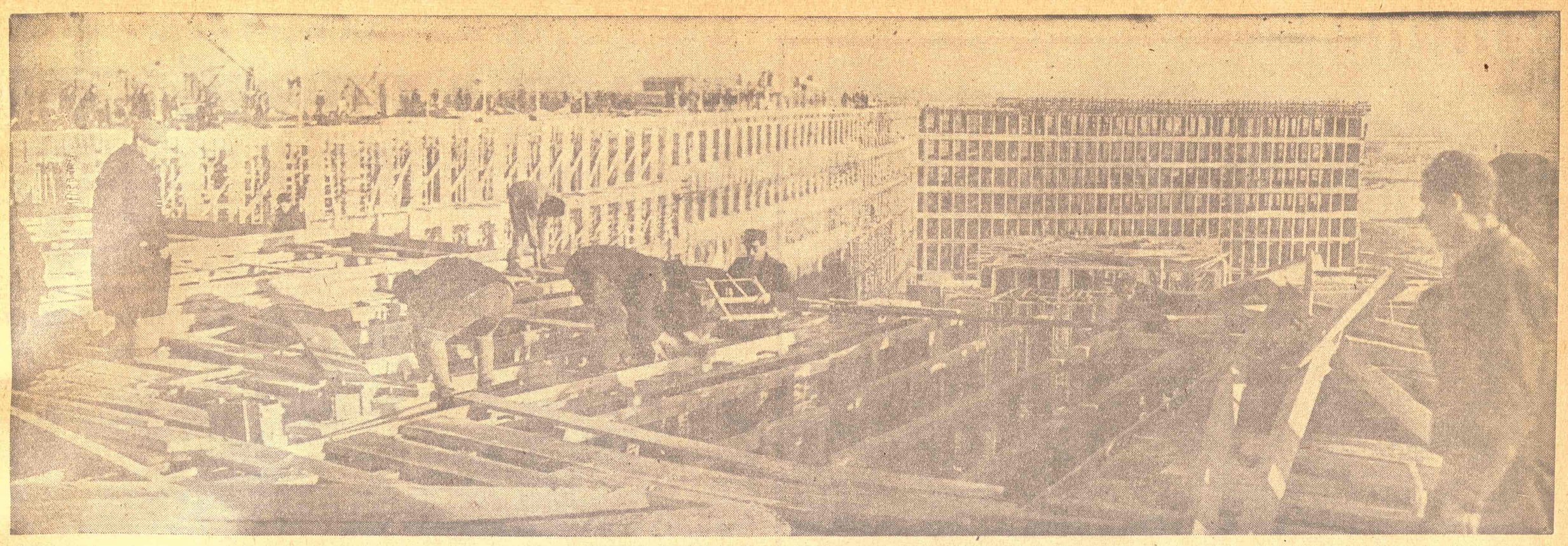

ОД КОНСТРУКЦИЈЕ ДО ГОТОВОГ ДЕЛА

ДАНАС СЕ У НАШОЈ ЗЕМЉИ ПРАВЕ ИТРАКТОРИ СОПСТВЕНЕ ИЗРАДЕ, КОЈЕ ПРОИЗВОДИ ИНДУСТРИЈА МОТОРА У РАКОВИЦИ

Крајем 1946 године основан је при Генералној дирекцији Савезне индустрије мотора Биро за конструкције. Данас, тај Биро сачињава двадесет и пет људи, међу којима професор инж. Слободан Добросављевић, инжењер Мирослав Несторовић, инжењер Душан Марковић, инжењер Димитрије Радовановић, инжењер Милан Цветнић и други и нжењери; средњотехничар Богдан Матовић, средњотехничар Ђорђе Покорни и други техничари и цртачи. На почетку свог рада Биро је добио задатак да преузме конструкције свих моторних возила и мотора који треба да се израђују у ФНРЈ. Оснивањем овог Бироа централизована је израда конструкција предмета које израђују Индустрија мотора у Раковици, Товарна автомобилов у Марибору, Индустрија прецизне механике и Фабрика кутличних лежаја у Београду.

Нису мали задаци стајали пред овим Бироом у земљи која је крупним корацима почела да корача ка индустријализацији. Почели су да се праве цртежи нових продуката, нових делова, нових уређаја. Дуг је пут стварања једног дела. Биро добије задатак. Задатак се разбије на делове које конструктори међусобно разделе. Кад се изради скица и прорачуни, сваки део се ставља на општу дискусију, у којој се исправљају грешке и дају предлози. У дискусији се доносе решења и тек тада се приступа дефинитивној изради конструкција. Кад су цртежи дефинитивно израђени, праве се прототипови замишљених дела. Биро за конструкције располаже опитном радионицом у којој се израђују прототипови. Уколико је дело већег обима, прототип се израђује директно у некој фабрици. Кад се прототип заврши, приступа се његовом испитивању. Та испитивања су од велике важности, јер се путем њих одређује карактеристика и вредност нове конструкције, пре него што се пусти у сериску израду. Када се испитивање прототипа заврши, он се расклапа и прегледају његови делови, па се, уколико који део не одговара потпуно, приступа његовој реконструкцији. После овог дела посла прави се номенклатура делова и листа материјала, што све заједно са цртежима чини техничку документацију за израду продукта.

Фабрике које добију ту техничку документацију, у својим одељењима техничке припреме конструишу потребан алат за сериску производњу тог продукта. Поред тога, направе се операционе листе, на основу којих је одређен ред израде продукта и норма времена израде. Када се отпочне са сериском производњом, радник добије цртеж дела за сваку операцију и време одређено за извршење тог дела.

Тим путем дошли су и цртежи делова камиона — нашег камиона, од конструктора до радника Индустрије мотора, који су први израдили „Првенац".

Први камиони

Годину и по дана трајао је рад на стварању првог камиона. У Индустрији мотора у Раковици рађен је после ослобођења камион по чешкој документацији. Конструктори Бироа за конструкције вршили су испитивања тог камиона. Пронашли су много недостатака. И онда су решили: зашто не бисмо ми сами конструисали, узевши у обзир све уочене недостатке, нов камион? Предлог за то дали су инжењери Мирослав Несторовић и Душан Марковић. Предлог је усвојен и трећег септембра 1947 године почело се са стварањем.

Посао је био огроман. Али, воља људи била је ту. Сами ће створити камион. Та мисао загревала је људе кроз више од пет стотина дана рада. Стотине хартија шаране су линијама. Стваран је цртеж за цртежом, део за делом. Посао је подељен и конструктори су улагали све своје снаге и знања да ова замисао што пре постане стварност. На изради конструкције камиона заложили су се нарочито конструктори Милан Цветнић, Федор Месаровић, Мирослав Несторовић и Богдан Матовић.

Њихови цртежи оживљавали су у рукама трудбеника Индустрије мотора. Они су улагали све своје знање да што пре од близу хиљаду пет стотина делова направе један — камион. После годину и по дана напорног рада, од дана када је нацртан први део будућег камиона, из Индустрије мотора у Раковици кренули су камиони на пробни пут по целој земљи, да испробају своју снагу и квалитет. Били су то први камиони у нашој земљи, био је то „Првенац".

Поред имена „Првенац" на страницама историје Бироа за конструкције, исписано је још много имена: пумпа за бензин, карбуратор, хидраулична кочница, брисач стакла, електрична сирена, брзиномер и друга. У мору тих имена истиче се по важности мотор са ваздушним хлађењем.

Наше оранице бразда сваким даном све већи број трактора. Све више машина замењује плуг. Али, наше оранице су огромне, а трактора је још увек мало. За процват нашег села, за реконструкцију пољопривреде, преко наших ораница мора кренути хиљаде трактора. У нашој земљи се никад нису израђивали. Њихова израда није ни мало једноставна. Нема их довољно, али их мора бити више. Како? Покушали смо са иностранством. Слали смо људе у разне земље да купе потребну документацију за израду трактора. Једна делегација је боравила пуних осам месеци у Совјетском Савезу. Узалуд. Документацију нам нису дали. Ишло се у Италију. Не дају. Отишли су у Мађарску. Посао је био готово обављен, али се у том моменту појавила злогласна резолуција Информбироа и тај посао омела.

Документација се не може набавити. А трактори нам требају.

Први трактори

Опет је Биро за конструкције рекао своју реч: направићемо сами. Дат је предлог да се конструише нов трактор. Најтеже је било са мотором. Али и то питање је решено. Употребиће се мотори са камиона (које производи Индустрија мотора и Тезно). Мотор ће се мало преудесити да добије две хиљаде обртаја, колико је потребно за трактор, уместо три хиљаде потребних за камион.

Петнаестог јануара 1949 године отпочело се са радом на стварању новог трактора, првог у нашој земљи. Биро за конструкције израдио је општу диспозицију, прорачуне и главне склопове, док је детаље израдило Одељење техничке припреме Индустрије мотора, одељење које има за собом богату историју стварања. То одељење у коме раде најбољи инжењери Индустрије мотора, бацило се на посао да освоји још један важан производ — трактор. На том послу највише труда уложили су инжењери Јулије Кимер и Аза Зубакин. Три и по месеца и дању и ноћу била се битка за трактор. И после нешто више од сто дана рада, направљен је први прототип.

Била је то велика победа. Прва 3 трактора — точкаша Т-08, изложена су на Велесајму, где их је гледало стотине хиљада наших људи.

Победа је извојевана. Али, ту још није био крај борбе. Сад се врше припреме за сериску производњу трактора. Те припреме су веома обимне и тешке. Треба израдити хиљаде операционих поступака, направити алате. Кад се заврше припреме, приступиће се сериској производњи.

Упоредо са припремама за сериску производњу, трактора точкаша Т-08, испитују се трактори — гусеничари, са дизел-мотором од 62 коњске снаге за чију израду већ стиже документација из Италије. У Индустрији мотора већ почиње, на основу документације, припрема за сериску производњу трактора — гусеничара.

У 1950 години рад Бироа за конструкције, Одељења техничке припреме и читавог колектива Индустрије мотора биће крунисан успехом. Преко наших поља кренуће стотине нових — наших трактора.

На градилишту Новог Београда

На величанственој згради Претседништва владе на Новом Београду ради се и дању и ноћу. Осветљене рефлекторима раде и ноћу омладинске и фронтовске бригаде из свих крајева наше земље, бригаде ратних-војних инвалида и АФЖ-а — све се оне смењују и настоје да испуне дато обећање. У овом радном напору учествују заједно са радним бригадама стручни радници и техничко особље, који се боре за већу продуктивност рада. Сви они дали су велику и значајну обавезу да овај петоспратни грађевински колос до краја године ставе под кров. Никакве препреке, па ни хладно и кишовито време, у току децембра, нису могли спречити пожртвоване градитеље да са великим сланом испуне своју обавезу. Пет спратова је завршено и већ се приступило изливању бетонске плоче. Тако ће градитељи Новог Београда поздравити почетак четврте године Петогодишњег плана, стављањем под кров једне од најлепших и највећих зграда новог социјалистичког града који се подиже на левој обали Саве.

Из локалне привреде

ПРЕДУЗЕЋЕ ПРЕЦИЗНЕ МЕХАНИКЕ I-бог РЕЈОНА СТВАРА НОВЕ КАДРОВЕ

У радионицама прецизне механике Предузећа за оправку регистар-каса, Повереништва за занатство Првог рејона, ради данас тридесет и пет стручних радника, од којих су само двојица полуквалификовани, и педесет и два ученика у привреди. Пре рата у Београду није било више од шест оваквих радника и они су имали највише шест до осам ученика. Добро организованим радом овај колектив је постигао видне резултате. Поред оспособљења великог броја нових радника, предузеће је успело да регулише цене оправкама и да их смањи за половину. Залагањем радника побољшан је квалитет рада према прошлој години. Такође је постигнут успех у брзини оправке.

Пре рата, било је скоро немогуће поправити компликоване књиговодствене машине. Такве послове радио је свега један стручни радник. Одмах после ослобођења приступило се обучавању нових стручњака. Данас тај посао могу самостално да обављају пет радника. Због недостатка неких ситних алата, рад у одељењу рачунских и писаћих машина не обавља се у пуном капацитету. Многе алате, неопходно потребне, донели су сами радници и отпочели рад.

У светлим и чистим просторијама смештено је Одељење за оправку шиваћих машина. Стотину и двадесет машина месечно даје привреди ова радионица. Генерално оправљене, оспособљене за рад, машине се шаљу у сељачке радне задруге, народне магацине и кројачке задруге. Са скромним могућностима успева овај колектив да изради оне делове на машинама који недостају, а који су се донедавно набављали само изван земље.

Комисија за испитивање трактора на раду

ЗАПЛАН

„ОКТОБАРСКА СЛОБОДА" *је победила*

ОБЕЋАНА ЈЕ још једна планска година. Дани који су остали за трудбеницима колектива „Октобарска слобода" били су дани тешке борбе, дани савлађивања најразноврснијих тешкоћа, али и дани успеха.

Историја овог колектива још не зна за неуспехе. Прве две године плана испуњене су далеко пре рока. Прво полугође треће планске године, шест дана пре рока.

Почели су један за другим да се нижу месеци другог полугођа. — Први месеци неуспеха. Колектив је и даље упорно јуришао на све задатке, али упорност је често остајала скоро немоћна у сукобу са разним тешкоћама. На то да план треба да се испуни са 150 људи мање од планираног броја, трудбеници овог предузећа су већ били навикли. Тај недостатак они су надокнађивали својим појачаним залагањем. Али, било је и других тешкоћа. Нема материјала, мора да се чека, без њега не иде.

Мучило је све то трудбенике овог колектива. План им заостаје. Створене су бригаде. План је разбијен на сваку машину.

Тако је мислила већина у колективу, али било је и таквих који су се поколебали. Било је међу њима и мајстора и бригадира. Неколико бригада је непрестано подбацивало план. Бригадири су говорили да се бољи резултати не могу постићи и да се план не може остварити.

Један трудбеник, мајстор Цветко Кресојевић, дао је одговор тим сумњама и колебању. На његову иницијативу створена је бригада, која је ишла по одељењима, на свако радно место где је постојала сумња у могућност испуњења Плана. Састављена од одличних радника, упорних бораца за победу, ова бригада је тамо, где су толике друге подбацивале, увек пребацивала план. Та бригада, која је својим примером показала да се може више и боље урадити, названа је „јуришна", а њени бригадисти су постали чувени у целој фабрици.

Та бригада не само да је пребацивала норму, него је и смањила број људи у бригади. Уместо десет, она је радила са седам радника. Касније су, по угледу на њу, све бригаде смањиле број радника.

Тежећи да постигну још више успеха, трудбеници „Октобарске слободе" су непрестано тражили нове форме и нове могућности за повећање продуктивности.

У предионици се радило само у две смене. Да се покуша са радом у три смене? Речено — учињено. Дању и ноћу текао је рад у предионици. Продуктивност је повећана за 39%.

Ближио се крај године. Бригаде су се такмичиле. Више није било подбацивања. У ткачници се водила жестока борба. Ко ће успешније испунити свој задатак? На челу најбољих смењивале су се Милица Зелић, Стефица Крушевска и Сенка Ружић. Читаво мало одељење ткачнице водило је у борби за план. Од бригада предњачила је бригада „Благоје Нешковић" — најбоља у предузећу.

Пролазили су дани. Новембар; петнаест, двадесет дана децембра. План је у рукама, још само мало, и биће освојен.

Грозница је захватила читаву фабрику. Причало се само о плану. Кроз чврсту уверености да је план скоро остварен, пробијала се мала бојазан: „Стаљинград" да нас не престигне?

Између ова два колектива „Стаљинграда" и „Октобарске слободе" постоји још од почетка Петогодишњег плана борба за назив бољег. Нико ту борбу није организовао, нико је није наметнуо. Сами радници су је започели. У 1947 години „Стаљинград" је био први. Али, од онда, „Октобарска слобода" не силази са првог места.

Последњих дана борбе за план, сви су се трудбеници „Октобарске слободе" сетили „Стаљинграда". Једни су били чврсто уверени да ће утећи „Стаљинграду", други као да нису хтели о томе ни да говоре, а ученици у привреди из „Октобарске слободе", чак су се кладили са ученицима из „Стаљинграда", да ће они победити.

Свест да је победа ту, покретала је људе на досад невиђена залагања. У тим данима дошли су да помогну и они који су на боловању и они који су већ у пензији. Око шездесет до седамдесет људи напуштало је сваког дана боловање и долазило да помогне, ко колико може, неко два-три сата, а неко чак и целу смену. Тринаестострука ударница, сада пензионерка, Дицка Станковић, долазила је сваког дан да помогне, како она каже, а радила је, како причају радници, тако да су јој млађи могли завидети.

Радница Мира Јовановић, уводачица, пуних осам дана и ноћи није напуштала фабрику. Дању је уводила, а преко ноћи је радила на машинама.

Ноћ уочи победе провела је већина радника у предузећу, за машинама. Знало се да је крај борбе.

Освануло је јутро, двадесет и треће у децембру. Разбоји су монотоно клопарали.

Радост је као талас обухватала све. Неће „Стаљинград" пре нас, па ми смо већ готови, мислили су радници.

Трајало је тако до близу два сата. А онда, одједном је снажан звиждук сирене запарао ваздух. Било је 15 минута до 14 часова.

Заћутали су разбоји и људи. Свима је стао дах. Али, то је био само тренутак. Н није се још звук сирене ни утишао, а настала је песма и веселье.

На заједничком ручку, приређеном за све раднике, било је песме и клицања. Веселили су се трудбеници. Имали су и зашто.

И у њиховој фабрици засвирала је сирена пре рока и пре „Стаљинграда".

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „ВЕЛИКИ ПОРЕДАК"

У ЛИВНИЦИ

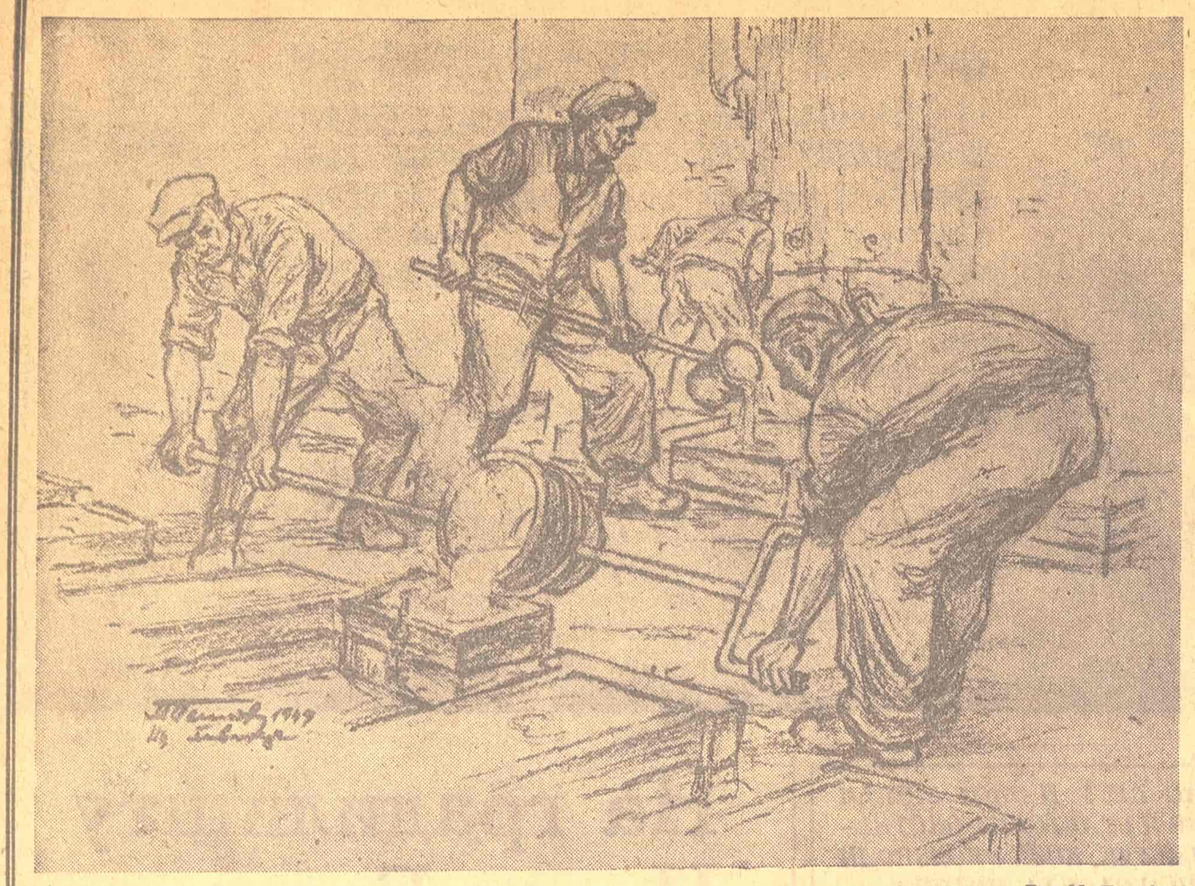

Рад М. Пешића

ШО КАО ДРУШТВЕНИ КРИТИЧАР

РЕДИТЕЉ БЕОГРАДСКОГ ДРАМСКОГ ПОЗОРИШТА М. ФОТЕЗ О РЕЖИЈИ КОМАДА „ЗАНАТ ГОСПОЂЕ ВОРН“

ШОА СМО ЛИТЕРАРНО третирали као друштвеног критичара и социјалисту. У обимном животном делу тог значајног књижевника нашег времена, критицизам и социјализам огледају се најбоље у његовим драмским делима. Она не само да сама по себи заузимају читаву једну библиотеку, већ их је писац попратио опширним предговорима који су најбољи кључ за разумевање његових драма, а уједно духовита и интересантна политичко-уметничка хроника полувековног раздобља у коме се развијало Шоово драмско стварање.

У тим предговорима Шо се на оштар, полемичан начин обрачунавао са својим противницима, презирући „јавно мишљење“ и омаловажавајући све замерке естетске и драмско-техничке природе, тврдећи да је слабом успеху његових драма крива тупоглавост тог тзв. јавног мишљења. За Шоа је јавно мишљење његовог времена производ предрасуда и лажног васпитања, коме су носиоци медиокритети. Сматрајући човека као продукт средине, којој се могу одупрети само најјаче личности, Шо у својим делима тежи за преображајем те и такве средине, тј. друштвеног поретка, путем темељних измена социјалних прилика. За заблуде и застрањивања крива је средина, а не појединци. То је тенор целокупног Шоовог драмског стварања. Настојали смо да тај тенор нарочито изразимо, уверени да му је ту и место, у приказу његовог позоришног комада „Занат госпође Ворн“.

За такво схватање овог дела нашли смо потврде у Шоовом предговору, где се, између осталог, каже: „Дело „Занат госпође Ворн“ написано је 1894, да укаже на то, да се проституција не јавља као последица покварености жена или безобзирности мушкарца, већ зато, што су жене слабо плаћене, потцењене и истрошене радом, и то тако бесрамно, да су најсиромашније међу њима принуђене да прибегну проституцији. Такође сам хтео да изложим чињеницу да се проституција не спроводи само по становима усамљених жена, него да се тај посао организује и експлоатише као једна огромна међународна трговина за рачун капиталиста, као и било која друга трговина, врло уносна за велике капиталистичке институције, укључујући и цркву, кроз ренту од кућа у којима се тај „посао“ врши. Госпођа Ворн каже да за жену постоји једини пут да се поштеним начином побрине за себе у томе, да буде добра према неком мушкарцу који себи може дозволити да буде добар према њој. Мислим, да свако друштво које хоће да буде засновано на високом нивоу карактерне чистоће, мора бити тако организовано, да свима мушкарцима и женама омогући да се својим радом одрже у разборитом благостању, а да не морају продавати своје тежње и уверења... Морам, дакле, упозорити своје читаоце и гледаоце, да су моји напади намењени њима, а не ликовима у мојој драми.

На том ставу Шоа према овом свом делу ми смо настојали изградити идејну линију наше претставе. Настојали смо, дакле, да радњу и ликове прикажемо тако да гледалац не осуђује ни госпођу Ворн због њеног заната, ни Виви због њене немилосрдности према мајци, ни Франка што се тако односи према жени коју према свим знацима воли — већ да увиди да су они жртве средине, жртве капиталистичког уређења, инкарнираног у Сер Џорџу Грофтсу, те да према томе треба да се осуде та средина и то капиталистичко уређење.

Из таквог става резултирало је и наше схватање ликова, према коме је госпођа Ворн снажна личност, поникла из широких народних слојева. Њен занат, који је свесно изабрала јер није хтела да попут својих полусестара ради у фабрици белила за надницу од које би скапавала у оскудици, омогућује јој да лагодно живи и, што је за њу најважније, да своју кћер васпита у одличним заводима. Она због свог заната не осећа неку грижу савести јер се и други, врло моћни и угледни људи баве сличним пословима, те су као њен компањон Сер Џорџ Крофтс уважени чланови друштва. Она се сог заната стиди само зато јер јој је то усађено васпитањем, па зато своје послове крије пред ћерком. Госпођа Ворн је брижна мајка, која искрено жели срећу свом детету. Она је и жена са извесним друштвеним врлинама радиности и организаторске способности, само што ју је друштво гурнуло на неморалну платформу. Шо каже за њу: „Виталност госпође Ворн, њена штедљивост, енергија, смелост, мудра брига о кћери, умешност која је помогла њој и њеној сестри да се успну на положај са којим се она хвали — све су то високе енглеске друштвене врлине. Неки сматрају да госпођа Ворн није приказана као довољно покварена и именују ми романописце који би њену црну душу обукли у све ужасе трагедије. Ја не сумњам да би то они учинили, али ја баш то нисам хтео да учиним. Ништа се не би више свидело нашој богоугодној и лицемерној британској јавности, него да сву кривицу због занатa госпође Ворн бацим баш на саму госпођу Ворн. Но мој циљ је био да сву кривицу бацим баш на британску јавност. Госпођа Ворн није нимало гора жена од своје поштоване ћерке, која не може да је поднесе“. Према томе Виви се разликује од своје мајке утолико, што она још није искусила практични живот, него живи као продукт идеја што их је усвојила васпитањем. У свом карактеру она носи изразите особености принципијелности, радиности и елана, и њана одлука да раскине са мајком и платформом на које додуше скрива, јер тако захтеживот чини је свакако најпозитивнијом личношћу драме — али само релативно.

Галерија мушкараца постављена је према Шоу и ми смо те ликове настојали да овако прикажемо: Џорџ Крофтс је снажан и бескомпромисан капиталистички експлоататор. Он је суров, јак, без скрупула, с оштрим цртама развратности које додуше крива, јер тако захтевају друштвени манири, али му разврат вири из очију и звони у сваком тону. Пред је сентиментални уметник који плива по површини ствари и заварава самог себе да може живети попут лептира који само облета цвеће уметничких дела и доживљаја. У њему свакако има извесна доза искрене осећајности, но њу смо настојали приказати тако, да буде јасно да се Шо руга таквој осећајности. Пастор Гарднер је, по нашем схватању, оличење лицемерја и мизерије кад се човек бави нечим за што нема уверења. Кроз њега смо настојали да изразимо Шоово изругивање читавог соја таквих људи. За његовог сина, Франка, који има у себи извесни монденски шарм и младалачку свежину — каже сам Шо да је управо, упркос његовим способностима и привлачности, „ужасно безвредан члан друштва“.

У општем плану постављања тог дела на сцену стално смо имали на уму двоје: Прво, Шо је као писац првенствено интелектуалац који у сваком свом комаду поставља и заступа једну идеју, те смо настојали да ту његову тенденцију пронађемо свуда где је има, да је извучемо и нагласимо. Друго, карактеристика Шоовог театра је вођење дијалога, базираног не искључиво на психолошким значајностима личности, већ првенствено на наглим обртима и парадоксима у циљу изражавања и подвлачења ауторових мисли и гледишта.

САВЕЗ КУЛТУРНО ПРОСВЕТНИХ ДРУШТАВА

иницијатор у културном животу Београда

У ПРОТЕКЛОЈ ГОДИНИ највећи иницијатор културног живота београдских трудбеника, покретач широке масовне културно-уметничке самоделатности и организатор многобројних музичких, драмских и других приредби био је Савез културно-просветних друштава Београда. Он обједињује живот и рад свих синдикалних и омладинских културно-уметничких друштава из Београда, у којима је радило преко десет хиљада уметника-аматера из редова широких народних слојева.

Савез културно-просветних друштава пружио је велику помоћ просветним властима у ликвидацији неписмености у Београду. Поред окупљања неписмених на течајеве, Савез је набавио материјал и снабдео течајце оловкама и свескама. Секција за библиотеке и читаонице при Савезу обилазила је редовно рејонске библиотеке и библиотеке при синдикалним подружницама и указивала на правилно руковођење и евидентирање књига. Ради популаризације књиге у народним масама, Савез је организовао низ књижевних вечери и предавања унутар библиотеке. Сем тога, организован је семинар за руководиоце синдикалних библиотека, који је са успехом завршио тридесет и пет полазника.

Најкрупнији успех Савеза несумњиво је оснивање три нова културно-просветна друштва у Раковици, Жаркову и Железнику, која су покренула тамошње људе на живљу културну делатност. Ради подизања нивоа и веће заинтересованости за драмски рад, Савез је организовао у мају месецу такмичење драмских секција. Такмичење је било огледало напретка и високих постигнућа драмских секција. Од свог формирања до овог такмичења, секције су прошле огроман пут од једночинки и скечева до великих дела драмске литературе, као што су „Васја Железнова“, „Краљ Бетајнове“, „Малограђани“, „Цврчак на огњишту“, „Коштана“ и друга, која су изведена на такмичењу. У протеклој години поједине драмске секције толико су напредовале, да су сазреле да прерасту у аматерска позоришта, Ускоро, кад „Абрашевић“, „Стеван Бракус“, „Горан“ и земунска друштва оснују своја позоришта, то ће бити највећи успех Савеза и културно-уметничких друштава. Сем тога, Савез је често организовао саветовања са руководиоцима појединих секција и преносио стручна упутства, помажући секцијама у омасовљавању и подизању квалитета програма и његове интерпретације. Иако рад народних универзитета није потпуно задовољио, одржано је на њима и помоћним предавачким центрима око три стотине научно-популарних предавања из разних природних и друштвених наука. Велики успех имао је Савез са изложбом радова чланова ликовних секција. Преко сто педесет дела оставило је на посетиоце Уметничког павиљона живе утиске, о чему најбоље говори књига утисака.

У самим друштвима осећала се у протеклој години жива активност праћена оснивањем многих секција. У прошлој години радило је у друштвима преко десет хиљада београдских трудбеника. У Београду и ближој околини дато је преко четири стотине приредби, сем учествовања на многим прославама и академијама. Али њихова делатност се није ограничила само на Београд. На радилиштима, у рудницима, на шумским манипулацијама, у сељачким радним задругама, по јединицама Југословенске армије и у другим градовима дала су београдска друштва преко сто приредби. Ових, више од пет стотина приредби, остало је у живом сећању преко две стотине хиљада лица, која су свуда топло дочекивала уметнике-аматере. На појединим приредбама било је више од хиљаду присутних као у Трепчи, Бору и Алексиначким рудницима.

Оно, најлепше у раду у протеклој години је, да су скоро сва друштва обухватила у својим секцијама већи број ученика у привреди. Њихова младост је испуњена срећнијим, богатијим и садржајнијим животом но што су га имали њихови предратни другови, експлоатисани у радном и препуштени улици у слободном времену.

Београдски уметници приредили су 630 концерата

БЕОГРАДСКИ МУЗИЧАРИ имали су у 1949 години богатију и интензивнију концертну сезону него икад до сада. То је била година са више концерата него дана, година у којој скоро ни један градић наше Републике, ни једна већа фабрика, радилиште, рудник, ни једно значајније поприште херојске битке за социјализам није остало без музичких приредби. Наши најбољи инструменталисти, певачи, балет-мајстори, диригенти, музички ансамбли и репродуктивна тела постали су у правом смислу речи пуноправни грађани свих градова и градића препорођене Србије. Њихов живот на терену развијао се као и у Београду, само је био упорнији и енергичнији, јер се често морало да савлада низ препрека. У импровизованим дворанама, на подијумима од неколико сложених дасака и уз ненаштимоване клавире београдски уметници су са искреним одушевљењем концертирали често пред народом који није чуо свирку и песму у уметничком извођењу. Осећање које су пред њима имали наши уметници, осећање пионира у музичком образовању нашег народа, које трепери у грудима јаче него трема пред концертном публиком, била је та снага која је ломила све препреке. А кад је у многим местима народ излазио да их дочека, или испрати, са цвећем, узбуђен и раздраган, наши су уметници осећали да везе између њих и народа постају све дубље, истинскије. Осећали су да им живот постаје богатији, сврховитији и да се никад више не може одвојити од народног живота. Осећали су да им народ више пружа него што му они дају. То је најлепши биланс прошлогодишњег рада београдских музичара.

Организатор концерата у унутрашњости, поред шездесет и два у Београду, била је Пословница за културно-уметничке приредбе НР Србије. Само у ужој Србији извели су београдски уметници у протеклој години 247 концерата, што са београдским износи укупно 309 концерата. То је 105 концерата више него у 1948 години. Војвођани су у протеклој години 64 пута чули београдске уметнике, док су у 1948 свега 18 пута. На Космету је изведено 40 концерата, док је претпрошле године било 36. Укупно, изведено је 413 концерата, што износи 155 концерата више него у 1948 години. На свим овим концертима било је ангажовано 14 најбољих виолиниста, 30 пианиста, 25 оперских и 12 концертних певача, 23 социста балета, 20 музичких ансамбла и диригенти Оскар Данон, Крешимир Барановић и Живојин Здравковић.

У самом Београду концертни живот се може поделити на Коларчеву дворану и на концерте по рејонским домовима културе и предузећима и насељима у организацији пословнице за културно-уметничке приредбе ИОНО-а. Само у Коларчевој дворани приређено је 156 концерата (129 симфониских и разних других ансамбла, 27 солистичких) са укупном посетом од преко 175.000 људи. Гостовања иностраних уметника нису била многобројна као раније. Најзначајније гостовање била је посета Жана Мартина, диригента из Париза. Исто тако, гостовање симфониског оркестра НР Хрватске са диригентима Фридрихом Цауном и Миланом Хорватом имало је успеха. Недавно гостовање Цауна, као и нешто раније Мартина, показало је и висок квалитет оркестра Радио-Београда. Опера и балет Хрватског народног казалишта извели су једанаест претстава. У протеклој години, на 125-годишњицу првог извођења у Бечу, изведена је ретко свирана Бетовенова Девета симфонија.

Али, оно што је карактеристично за наш социјалистички град, што га у концертном животу битно разликује од предратног, то је брига народне власти да се и најзабаченијим периферним областима омогући да чују наше најбоље музичаре и најлепша дела музичке литературе. Само од септембра месеца, када је основана Пословница за културно-уметничке приредбе ИОНО-а, изведено је у рејонским домовима културе, по насељима, по грађевинским предузећима и установама, 68 концерата уметничке и народне музике. На њима су најшири народни слојеви Београда упознали наше најбоље инструменталисте и концертне и оперске певаче.

У току протекле године дато је шеснаест премијера

У НАШИМ ПОЗОРИШТИМА

ЖИВО интересовање трудбеника Београда за позоришну уметност непрестано расте. Нема претставе за коју нису попуњена сва места, јер позориште из дана у дан постаје све приступачније и ближе широким радним масама нашега града.

Народно позориште у Београду

које је крајем ове јесени славило осамдесетогодишњицу оснивања, дало је у овој години низ драмских, оперских и балетских претстава. Од ослобођења до данас дата је 41 драмска премијера. У 1949 години било је на репертоару 14 разних претстава, од којих шест примијера, и то: „Немирна старост“, „Хамлет“, „Црвена марама“, „Ожалошћена породица“, „Станоје Главаш“ и Вече српске комедије са три једночинке Јована Стерије-Поповића, Косте Трифковића и Бранислава Нушића. До краја сезоне приказаће се „Сирано од Бержерака“ од Е. Ростана, „Избирачица“ од К. Трифковића и још једна домаћа драма. Опера је дала премијере „Четири грубијана“ и „Љубавни напитак“, а балет „Ромеа и Јулију“. Ускоро ће се оперски репертоар попунити „Фаустом“ од Гуноа, „Фиделиом“ од Бетовена и „Коштаном“ од Петра Коњовића, док ће балет приказивати „Зачарану лепотицу“ од Чајковског.

Југословенско драмско позориште

својим досадашњим радом обогатило је нашу позоришну уметност и за кратко време постало омиљено у целој земљи. Нема позоришта, редитеља, ни глумца којима у раду и развоју не помажу искуство и успеси овог позоришта. У току године ансамбл драмског позоришта је дао 206 претстава у Београду, као и низ претстава на турнеји по свим већим местима Хрватске, Словеније и Истре. У прошлој, као и у овој позоришној сезони, са великим успехом приказиване су премијере „Дубоки су корени“, „Родољупци“, „Дундо Мароје“ и „Таленти и обожаваоци“. Јануара месеца приказаће се „Пера Сегединац“ од Лазе Костића. У припреми је и драма „Фуенте Овехуна“ од шпанског писца Лопе де Вега.

Београдско драмско позориште

почело је са радом 15 септембра 1948 године. Од тога времена до данас знатно се уметнички подигло и постало један од важних чинилаца у културном животу Београда. У току 1949 године позориште је извело „Уносно место“, „Вечити младожења“, „Сумњиво лице“, „Ватра и пепео“, „Подвала“ и „Занат госпође Ворн“. Постављањем Шоове драме „Занат госпође Ворн“ створена је могућност да у току једне недеље буде сваки дан друга претстава на репертоару.

Млади ансамбл овог позоришта узео је на себе велике и озбиљне задатке. Вредно и студиозно спрема се Шекспирова комедија „Како вам драго“ и биће приказана крајем месеца јануара. Поред тога, узет је у рад „Народни посланик“ од Нушића, а до краја сезоне треба да се спреми једна драма од Островског и „Скуп“ од М. Држића.

МИХ. С. ПЕТРОВИЋ, публицист и новинар, писац књиге „Београд пре сто година“ и „Како је постао Београд“, као и више политичких брошура објављених после рата, штампао је у нашем листу низ написа из историје Београда.

Чланак „Невоље првог београдског кмета“, последњи је напис поч. Петровића намењен нашем листу.

ИЗ СТАРОГ

НЕВОЉЕ ПРВОГ

Београдска општина изгледа да никад није имала много среће са својим функционерима. Све општинске управе од почетка имале су да се боре са несавесним чиновницима. То је ишло тако далеко да су се претставници двеју скупштинских управа преко новина препирали око тога чија је управа више својих несавесних чиновника ставила под суд.

Прве београдске кметове поставио је кнез Милош 20 јуна 1822 године, дакле пре 127 година. То су били Милутин Радовановић, Хаџи Лаза и Настас Петровић. Последња двојица били су сасвим неписмени, а Милутин Радовановић умео је да се потпише. Убрзо се, међутим, показало да ни они нису довољни за „точно“ обдржавање внутрењег поретка“ јер се живот све више развијао, вароши су се стале уређивати, па се и од општине све више и више тражило.

Ово постављање кметова изазвала је једна молба, коју су београдски трговци и занатлије били упутили кнезу Милошу 13 јуна исте године. Они су молили кнеза да им постави четири човека снабдевена његовим пуномоћијем ради „бољег и точнијег внутрењег поретка“ и ради „исполненија и послушанија“ кнежевих заповести. Кнез Милош је „удоволствијем видео то похвале достојно захтеваније“ њихово и поставио им три кмета, „с тим условијем да ови предуречени у уполномоћени кметови у согласију суштествујућег кнеза варошког на сваки внутрени поредак... бодро око имају..“

У своме постављењу кнез Милош даље каже:

„Притом ако би се онакови нашли (о којем ја сумњам) који ово моје полномоћније презирући, никојим начином у поредак довести се не би могли, да могу предреченим наименовани кметови власт суштествујућег тамошњег суда кнезовског у помоћ призвати, која ће по налогу мојем оног упорног строгим начином к дужности својој напоменути знати“.

Већ 1823 године писао је кмет Радовановић кнезу Милошу:

„Сад је варош чула прекрасна ваша крагујевачка рођенија пак ми досадише људи да се знаде који ће што држати. Особито терговци никаква порјатка немају!“

После две године у писму од 29 децембра 1825 године, Радовановић поново пише кнезу, како би еснафи желели да уведу поредак какав је у Крагујевцу и у Шапцу, али им то не полази за руком, пошто им сметају трговци. Јер трговци немају свога еснафа ни свога устабашу и њих је „најтеже у поредак довести“. Као пример за доказ да је ово тачно, Радовановић наводи да је и ону суму од 520 гроша за милостињу, коју му општина дугује, није могао наплатити само зато, што трговци нису хтели дати свој део, а сви остали еснафи часно су своје исплатили.

„Тешко је, каже даље Радовановић, створити ред међу трговцима због „јабанџија“, (странаца) који могу отворити дућан где хоће, јер не постоји еснаф који би у томе водио неки ред“. Као једини могући лек овоме трговачком злу, Радовановић предлаже да се уместо варошкога кнеза наместе два сиромашна човека за исту плату од хиљаду гроша, па њима да се не да „име велико кнез“ већ пандур или биров, или нека му власт верховна надене име са којим се неће гордити и поносити и коему може слободно заповедати, кмет и устабаша.“

А ево зашто је то било потребно. Кметови и кнез, који су и сами трговци, не могу се са непослушним трговцем чупати да би га на лицу места „обалили и каштиговали“. Они се морају задовољити тиме, што ће га одвести у Народну канцеларију, да му се тамо суди. „А онај исти који се противи, знаде добро и одговарати. Да имаде дванаест у суду, свима би одговор дао за одбранити се казне.“ На тај начин кметовска власт остаје без озбиљних последица.

Сасвим би друкчије било кад би Општина уместо варошког кнеза држала два пандура. „Како би се противник нашао који не би у терговачку скупштину, таки бирова за њега, пак по верховној заповести дати му казну са оним истим пандурима, на коме месту отложи верховна власт, или у канцеларији међ терговцима.“

Први београдски кмет Радовановић кметовао је пуних четрнаест година, од јуна 1822 до марта 1836 године. Он је купио порезу по вароши и сабирао децу по улицама да „измећаре“, то јест да врше дужност данашње чистачке колоне. Водио је рачуна о цркви и школи и са кнезом варошким вукао пред суд трговце који „никаквим начином у поредак се довести нису могли“, то јест нису хтели да се подвргавају еснафима. Он је водио надзор над оправкама београдских чесама, саветовао пијанице да се окану банчења и да раније иду кућама, па му се чак дешавало да расправља и брачне спорове. Прва, можда, бракоразводна парница у Београду после ослобођења, пред њим је окончана. То је била парница између

ТРЕБА ОДРЕДИТИ ОДГОВАРАЈУЋА ИМЕНА ЗА ТРГОВАЧКА ЗАДРУЖНА И ЗАНАТСКА ПРЕДУЗЕЋА

Рејонски народни одбори у Београду, поред свог другог пословања, руководе и знатним бројем производних и трговачких предузећа, као и читавим низом занатских радионица и задруга свих врста. Ова рејонизација локалне привреде, трговине и занатства, обухвата све већи број предузећа и радионица и, из дана у дан, све је више преуређених локала, изнад чијих се излога постављају нове табле које, уместо некадањих имена власника и назначења врсте пословања, носе нове натписе: „Кројачка радионица Народног одбора тог и тог рејона", „Фотографска радња Народног одбора...", „Радионица за оправку писаћих машина Народног одбора..." и тако даље.

Неоспорно је да је за нашу нову стварност веома значајно што рејонски народни одбори руководе знатним делом градских производних, задружних, трговачких и занатских предузећа и радионица, међутим, истицање тих чисто административних података на фирмама је сасвим сувишно. Чињеница, да једном радионицом руководи народни одбор рејона, на чијој се територији она налази, од интереса је само за њене унутарње, административно пословање. За потрошаче је, међутим, далеко лакше и боље ако се предузећа, задруге или радионице назову прикладним именима, које треба истакнути на фирмама, како би грађани могли тим именима да се служе у свом свакодневном разговору и саобраћају.

Досадања пракса довела је, такорећи, до „униформисања" читавих низова фирми, читавих улица, готово. Тако, у Трећем рејону, на пример, који обухвата и Теразије, и Улицу Маршала Тита, честе су табле над радњама, које носе крупне ознаке Народног одбора Трећег рејона. То оставља утисак као да фирма не служи само потреби да се обележи једна радња, већ да се истакне коме она припада.

Исто тако, велики број табли означава, такође крупним словима као сопственике Савез војних ратних инвалида, ма да је сасвим споредно да ли на једној посластичарници стоји ознака да она припада Савезу ратних војних инвалида, док би далеко важније било да та посластичарница има своје име.

Приликом отварања дечјих ресторана, у први мах, пало се у погрешку, па су ресторани обележени рејонима и бројкама, да се тек касније назову прикладним дечјим називима „Снежана", „Црвенкапа" и тако даље.

Требало би за све радње одредити одговарајућа имена, што би отклонило непотребно „униформисање", као и неосновану и сасвим нетачну чињеницу да народни одбори желе да истакну поседовање великог броја предузећа. Нужно је, одвојити оно што служи у административне сврхе од онога што се користи у свакодневном животу..

ПИСМА Уредништву

ЈЕДАН ПРЕДЛОГ

Многи грађани, који излазе из болнице, често нису због слабости у стању да пешаче до трамвајске станице или до куће. Дешава се да они проводе по читав дан у болници, а неки пут и више, јер тешко долазе до таксија, а санитетских кола има мало.

Данас, кад су такс-аутомобили градско власништво, требало би одредити дежурство ауто-таксија и код болнице. На тај начин олакшао би се одлазак недовољно опорављеним болесницима.

К.

★

НЕМА СИТНОГ НОВЦА...

Догодило ми се већ неколико пута да ујутру, пре одласка на рад, свратим у експрес-ресторан „Колосеум" на доручак и да одатле изиђем гладан, јер продавачица нема ситног новца. То се догађало и осталим службеницима, који рано дођу на доручак. Чим затражите порцију саламе, продавачица упита имате ли ситно, па ако добије одречан одговор, више и не погледа потрошача, него настави започети разговор са персоналом ресторана.

То значи да докони грађани, који наврате око девет-десет сати на доручак неће остати гладни, јер се до тада накупи ситнине.

Сматрам да је овакав поступак неправилан и да би требало у свим сличним установама обезбедити увек претходног дана ситан новац, како радни људи Београда због те немарности не би остајали без доручка.

Ђ.

★

ЗАОСТАЛЕ ФИРМЕ

Има више случајева у свим крајевима Београда заосталих фирми из предратног времена. Карактеристичан је случај, на пример, са зградом у Нушићевој улици број 13. Ова зграда претрпана је фирмама и рекламама, које немају никакве везе са трговачким радњама, што се у њој налазе. Тако, изнад продавнице дувана, која је смештена у овој згради, и која се може познати само по реду пушача, који чекају на цигарете, стоји велика табла од плеха на којој крупним словима пише: „Разни мезелуци, богато сортирани роштиљ" .До ње је друга табла, која објављује: „Стара ракија препеченица, шљивовица, клековача, нановача и комовица". Осим тога, налази се још неколико фирми, од којих је једна велика и недовршена: „За чишћење и фарбање код...". Међутим, испод фирме налазе се часовничарска и лимарска радња.

Оваквих примера има више у Београду, па би требало, у интересу реда у граду, да се сувишне и данас сасвим непотребне фирме уклоне, а места на којима су оне биле дотерају и уреде.

Драган Ђокић

★

ЗАШТО ПОПРЕКО, А НЕ УЗДУЖ?

Код трга Републике, на почетку Стаљинградске улице, где се налази неколико полазних станица за аутобусе, редови који чекају формирају се на тротоарима попреко и на тај начин онемогућују пешачки пролаз. Требало би, на било који начин, назначити на овим местима да је нужно да се редови образују дуж ивице тротоара, како би грађани могли да пролазе и не би били приморани да силазе на коловоз, где су изложени опасностима од возила.

П. Филиповић

★

ЗАШТО СЕ МАСТИЛО ЗА НАЛИВ ПЕРА НЕ ПРОДАЈЕ У МАЊИМ КОЛИЧИНАМА

Мастило за налив-пера редак је артикал и тешко га јенаћи у београдским трговинама. Међутим, утолико је необичније што се тамо, где га има, продаје у литарским флашама. Због тога се дешава да многи чиновници, који не могу да одлуче да купе читаву флашу, користе за своје личне потребе мастило из својих предузећа, пунећи налив-пера у предузећу.

Сматрам да би мастило за налив-пера требало продавати и у мањим количинама.

Стеван Лазовић

★

НЕЗГОДНО РАДНО ВРЕМЕ

У улици 29 новембар број 54, налази се Градска лабораторија, која свакодневно ради са публиком од 7,30 до 10,30 часова. Међутим, лабораторија издаје налазе сваки дан, искључиво од 14 до 15 часова.

Како многи радници и намештеници раде до 15 часова и како су већ принуђени да изиђу са посла кад предају секрете, било би много подесније да се време издавања налаза подеси тако, кад су радници и намештеници слободни, тојест после 15 часова.

У ЗБЕГУ

(Цртеж М. Пешића)

Предузеће »Авала«

дало је низ документарних филмова

Све више и чешће срећемо на рекламама наших биоскопа наслове домаћих уметничких и документарних филмова.

Филмско предузеће НР Србије „Авала"-филм, дало је у 1949 години низ документарних филмова са темама из борбе и изградње. Поред ових филмова, произведено је дванаест месечних прегледа, три фискултурна, четири пионирска и четири прегледа „Наука и техника". Велики успех је имао филм са луткама „Пионир и двојка" у режији Вере Јоцић, који је, такође, новина у нашој филмској индустрији.

Ускоро ће „Авала"-филм почети са снимањем шест документарних филмова, за које се већ раде сценарија. Теме ових филмова су из области изградње, културе и туризма. То је, углавном, документарни програм „Авала"-филма за 1950 годину. Што се тиче уметничких филмова, досада је снимљено три четвртине филма „Заробљеници". Сценарио је рађен по роману „Довиђења у октобру" од Ота Бихаљи-Мерина. Филм обрађује борбу наших људи у заробљеничким логорима.

Животни пут једног дечака, који од шегрта постаје свестан борац Партије, видећемо у уметничком филму „Дечак Мита", за који је сценарио написао Оскар Давичо. Кроз врло живу и драматски постављену фабулу, писац сценарија за филм „Велике жртве", Љубиша Манојловић, дао је тешку и велику трагедију масовног стрељања нашег народа у Крагујевцу 1941 године. Филм режира Жорж Скригин.

По роману Јанка Веселиновића „Хајдук Станко" написао је сценарио за филм Милорад Панић-Суреп. Филм обрађује мотив из првог устанка 1804 године. Ускоро ће почети снимање.

Ових дана примљен је сценарио Фриде Филиповић за филм из савременог живота „Задатак у Метохији".

Поред побројаних филмова, пре три месеца почело је снимање филма са луткама „Црвенкапа" у режији Вере и Љубише Јоцић. Такође се врше припреме за производњу кратких филмских комедија, које ће, као додатак ићи, уз филмске програме.

КАКО СЕ КАЖЕ - КАКО СЕ ПИШЕ

НЕ: ОДЕЛЕЊЕ — НЕГО: ОДЕЉЕЊЕ

Мука ти је с тим коректорима и коректурама. Одиста, — мука ти је то на сваком кораку кад дате једну ствар у штампу, а изађе нешто друго. То особито знају писци који морају сами исправљати и своје радове. И док он једно исправи, — настане друго, ново, обично и теже него што је било оно прво, старо. Тако ми се недавно жали један писац. А и ја се њему исто тако спремах, али ме он претече.

А нису ти, додуше, ни сви писци довољно потковани да не пропусте не само у коректури него исто тако у свом писању и по више и тежих грешака. Али су редактори и коректори ту, мисли свако, па ће они исправити. А текст је као нека светиња, — не сме се он тако лако дирати, мењати.

Редактор једне књиге добио да дотера језик, стил, правопис. Он урадио како је умео, али кад видео писац, — просто се згрануо: та он је дао да се ствар прегледа и поправи ако има грешака, а оно сад испало да се у коригованом или исправљеном тексту нашло нових грешака. Писац за њих ни чуо ни видео, а у штампаном се слогу испречило некаквих облика које је он добро упамтио да су погрешни. И коректор-редактор нашао се у небрану грожђу. Шта ће, — сретне ме једног дана. Знамо се: другови смо, предајемо српски језик, па се сматрамо и као неки род. И тај ти мој друг, иако стручан, бар по томе што предаје српски језик и сматрају га и други да је стручан, просто зачуђен, запрепашћен, пита ме:

— Молим те, шта ти мислиш, како да се извучем из једне незгоде? Десила ми се велика непријатност...

Ја мислим да му је неко у породици болестан, па кажем:

— Све што могу — помоћи ћу ти. Говори...

А он:

— Видим да си и ти некако уплашен: не брини — здраво смо сви, но има и друге невоље. Знаш, ја добио једну ствар на исправку: да дотерам језик и правопис. И ја исправио како сам најбоље знао и умео, али кад рукопис дошао у руке писцу, он богами писмен човек, писмен баш како треба. А ја као мислио: он додуше јесте привредни стручњак, али да зна и језик боље од мене, — е то неће ваљда бити. А он ти мени: Та молим вас, како сте ви ово исправили? Та овде опет грешака као кише! И нових, ваших, не мојих! Замислите..., па поче да ми паводи. — Мени се, природно је, све окрену око главе, па ми и он постаде некако друкчији, страшнији.

И кад ми друг показа примере које је он исправио, а с којим се писац никако није хтео сложити, па кад и ја рекох да је писац у праву, мој ти друг просто седе, замуче.

А ево у чему је ствар. Код писца је било: У овом је ОДЕЉЕЊУ било...., а мој ти коректор исправио: У овом је ОДЕЛЕЊУ било... И друге сличне облике он је свуда исправљао, па смо имали: ОСВЕТЛЕЊЕ, ЗАПАЛЕЊЕ, ОБОЛЕЊЕ и слично.

— Јеси, кажем ја, редактор и коректор, јесмо и другови, па јесмо и пријатељи, али је писац у праву! То су, друже, глаголске именице направљене... — Али ме он прекиде:

— Знам ја да су то глаголске именице, али не заборави: ја говорим екавски, источним говором, наречјем, како се то већ све не каже... А не заборави да је писац јекавац, говори јекавски, јужним говором, па нећу, ваљда, и ја за њим... То ти је, вели мој друг, као: дијете и дете, млијеко и млеко и слично.

Он је већ мислио да је готово, да ме је уверио. А ја му кажем:

— Чекај, молим те, — ниси ми дао ни да довршим мисао... Знаш, — ово су глаголске именице настале од трпног придева. Тако имамо трпни придев ЗАПАЉЕН, ОСВЕТЉЕН, ОДУШЕВЉЕН и слично. На тај се облик додаје наставак за грађење глаголске именице — ЈЕ, па имамо: запаљен — је, одељен — је, одушевљен — је, и слично. Сад се, знаш, овде врши јотовање, па имамо: ЗАПАЉЕЊЕ, ОДУШЕВЉЕЊЕ, ОДЕЉЕЊЕ, МОЉЕЊЕ, СОЉЕЊЕ и слично. То је сасвим просто, и писац је у праву.. Нема ти ту, пријатељу, никакве разлике да ли ко говори јужним или источним говором. свуда је СОЉЕЊЕ, МОЉЕЊЕ, ОБОЉЕЊЕ. Тек у речима као што су: ОДЕЉЕЊЕ, ОСВЕТЉЕЊЕ и другим, имамо и јекавску норму, јер они кажу: ОДЈЕЉЕЊЕ, ОСВЈЕТЉЕЊЕ и слично. И ти то, свакако, треба да знаш: — ту је друга црта, друга језичка појава...

Али мени није само за тебе: ја желим да од овога науче нешто и они који нису учили неке велике школе, који не предају језик и који не врше ни коректорске ни редакторске послове. — Ово сад за њих. — Кад нисте сигурни како ћете овакве случајеве рећи и записати, употребите облик из праксе. Рецимо, не знамо како ћемо рећи и написати: ОДЕЉЕЊЕ или ОДЕЛЕЊЕ. Узмимо реченицу: Он је од нас ОДЕЉЕН. — дакле имамо Љ, па ће бити само ОДЕЉЕЊЕ: Соба је ОСВЕТЉЕНА, дакле: ОСВЕТЉЕЊЕ; Ја сам ОДУШЕВЉЕН, дакле: ОДУШЕВЉЕЊЕ и слично. Даље ћемо имати: МОЉЕН — МОЉЕЊЕ, СОЉЕН — СОЉЕЊЕ, ВОЉЕН — ВОЉЕЊЕ, па ОБОЉЕЊЕ, РУЉЕЊЕ, ГУЉЕЊЕ, ЖУЉЕЊЕ, и даље: КРУЊЕЊЕ, СТРПЉЕЊЕ, КУПЉЕЊЕ, и слично.

Мој ти се друг нешто као не слаже:

— Али, молим те, пази, оно су прелазни глаголи, и они имају трпни придев, а од непрелазних глагола нема трпног придева, па не може бити ни таквих именица...

— Друже, опростите, ни ту немате права у свему. Али, — о томе ћемо другом приликом...

ШАХ

Посете мајстора рударским басенима

У више наших великих рудника постоје шаховски клубови и секције, међу којима Бор и Трбовље несумњиво имају најбољу шаховску организацију. Борски шаховски клуб наслоњен је на Синдикалну подружницу рудара, има добре просторије у Дому културе као и укусне шаховске столове и гарнитуре рађене у самом Бору. Борски шаховски клуб окупио је нарочито велики број радничке и школске омладине. У току је турнир за првенство клуба, који ће послужити и за категоризацију играча. Док још пре неку годину у Бору готово није било никаква трага од шаховског живота, данас у овом великом рударском насељу постоји напредан шаховски клуб у који је зачлањен знатан број трудбеника. Борски шаховски клуб је на Дан Републике позвао на гостовање мајстора О. Недељковића, који је држао симултанке, хендикеп-мечеве и играо слободне партије са најбољим шахистима Бора. Одлична шаховска организација постоји такође у Трбовљу, коју су у више махова посећивали мајстори.

Да би допринео још већем омасовљењу шаха међу рударским колективима наше земље, првоборцима за већу продуктивност рада и за премашење Петогодишњег плана, Шаховски савез Југославије организовао је друге половине децембра посету истакнутих југословенских шаховских мајстора свим већим рударским басенима у земљи. Поред симултанки ти мајстори су одржавали и предавања. У Трбовљу је гостовао велики мајстор Бора Костић. Занимљиво је да су на утакмици против Костића ремизирале и две шахисткиње Иако су против себе рудари Трбовља имали искусног велемајстора, ипак су они Костићу пружили јак и успешан отпор. Исто се догодило у Бору, где је гостовао мајстор Тот. У Зеници је одржао симултанку мајстор Михаило Марковић, па ће по свој прилици и овај рударски басен добити свој клуб. Одушевљено је дочекан од стране рудара и мајстор Андрић у Костолцу. Пошто није постојао довољан број шаховских гарнитура, костолачки рудари су их сами начинили у радионици предузећа. Мајстори су посетили још и читав низ других великих рудника у нашој земљи. Обилажење рудника од стране мајстора дало је снажног потстрека рударским трудбеницима на уздизању у шаховској вештини.

Успеси југословенског шаха у међународним сусретима у прошлој години

У току 1949 године шахисти Југославије имали су читав низ међународних сусрета, које су завршили са ванредним успехом. Државна репрезентација Југославије у двокружном мечу победила је Аустрију са 16½:3½, Швајцарску са 17½ : 2½ и Холандију са 10½ :9½. Све су то земље са великом шаховском традицијом, тако да успех југословенске мајсторске екипе треба тим више ценити. Приређена су и три међународна меча наших најбољих мајстора Глиторића. Пирца и др Трифуновића. Глиторић је победио са 6½ : 5½ Гидеона Шталберга шведског великог мајстора и једног од кандидата за титулу светског првака. Пирц је са бившим светским прваком др М. Евеом одиграо меч нерешено 5:5, а др Трифуновић са аргентинским велемајстором Најдорфом нерешено 6:6. Пуц је постигао велики успех на Шлехтеровом спомен-турниру у Бечу, где је делио прву и другу награду са чехословачким интернационалним мајстором Фолтисом. Сви ови успеси речито говоре о великом напретку наших мајстора, као и југословенског шаха уопште.

Нова, 1950 година донеће нам знатан број међународних утакмица. Међу овима је и прва послератна шаховска олимпијада, чија је организација поверена нашој земљи. То је велика част, коју је наш шаховски покрет својим успесима у току пет година рада потпуно заслужио.

★

Jedna lepa partija

Sicilijanska odbrana

Igrano u osmom kolu V šampionata FNRJ

Beli: **Matanović** Crni: **Rabar**

1. e2-e4., c7-c5; 2. Sg1-f3, Sb8-c6; 3. d2-d4, c5:d4; 4. Sf3:d4, Sg8-f6; 5. Sb1-c3, d7-d6; 6. Lc1-g5 (Nastavak poznat pod imenom »Rihterovog napada«. Beli hoće da onemogući protivniku da pređe u zmajevu varijantu, pošto bi sad na 6. ... g7-g6 sledilo 7. Lg5:f6.), **e7-e6; 7. Dd1-d2, a7-a6; 8. Ta1-d1** (Druge mogućnosti su još 8. 0—0—0 i 8. Sd4-b3.), **Lc8-d7; 9. Lf1-e2, h7-h6; 10. Lg5-e3, Dd8-c7; 11. 0—0, b7-b5; 12. a2-a3, Sc6-e5; 13. f2-f4, Se5-c4; 14. Le2:c4, Dc7:c4; 15. Kg1-h1, Ta8-d8; 16. h2-h3. Lf8-e7; 17. e4-e5, Sf6-d5; 18. Sc3:d5; e6:d5; 19. e5:d6, Le7:d6; 20. f4-f5, Ld6-e5; 21. b2-b3, Dc4-c7; 22. Sd4-f3, 0—0** (Bolje izgledao za obradu davalo je 22. ... Ld7:f5; 23. Sf3:e5, Dc7:e5; 24. Le3-d4, De5-e6; 25. Ld4:g7, Th8-g8; 26. Tf1:f5, De6:f5; 27. Td1-e1+, Ke8-d7; 28. Te1-e5, Df5-f1+; 29. Kh1-h2, Kd7-c6 itd.); **23. Sf3:e5, Dc7:e5; 24. f5-f6!, g7-g5;** (Crni nema šta drugo. Na 25. ... De5-d6!, sledilo bi naravno 26. Le3:g5! i crni rokadni položaj je razbijen.); **26. Le3:d4, De5-d6** (Otpornije je 26. ... De5-g3, jer na eventualno 27. Ld4-e5 crni ima dobar odgovor 27. ... Ld7-c6!); **27. Te1-e5** (Preti žrtva topa na g5.). **Ld7-f5; 28. Te5:f5. Dd6:d4; 29. Tf5:g5+!, Kg8-h8; 30. Tg5-g8+!, Kh8:g8; 31. Dd2:h6. Crni predaje.**

Ova partija ima i teorisku vrednost. Poučno je kako je Matanović iskoristio svoj nadmoćniji položaj i sproveo rešavajući napad.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА „20 ОКТОБРА" ЖЕЛИ СВОЈИМ ЧИТАОЦИМА СРЕЋНУ НОВУ 1950 ГОДИНУ

ЈОЗО ЈАНДА: ПАРТИЗАНИ

ЕГЈПТА

БЕОГРАДСКОГ КМЕТА

неког берберина бекрије и његове младе жене Јуле.

Али већ после прве године свога кметовања, Радовановић је почео да пише молбе кнезу и да тражи разрешницу од своје дужности. И то мољакање продужавао је из године у годину пуних тринаест година. Није му помогло ни истицање заслуга, ни изношење породичних неприлика, ни жалбе на остале кметове и кнеза варошког.

Последњу молбу да буде разрешен дужности, први београдски кмет Радовановић упутио је кнезу Милошу 31 јануара 1836 године. Кад је видео да му ни она није помогла, он се прихватио посла и почео разрезивати општински прирез за следећу годину.

Међутим, што није могло учинити тринаестогодишње мољакање, учинио је сасвим случајно тај разрез прореза. Он је кмета Радовановића разрешио од дужности.

Можда зато што су општинске потребе то заиста захтевале, а може бити и намерно, кмет Радовановић је тога пролећа повисио општински прирез. То је изазвало велико незадовољство у Обштеству и оно је најзад подигло тужбу против свога кмета кнезу Милошу и у тој тужби изнело читав низ кметових неисправности.

Кнез Милош преко београдског суда нареди да Обштество изабере четири човека, који ће прегледати варошке рачуне, а од кмета Радовановића потражи да објасни своје поступке.

У своме „представленију" писаном кнезу 5 марта 1836 године, Радовановић је у девет „пунктова" образложио зашто је подигао прирез:

1) Зато што су дотадање суме за непредвиђене трошкове недовољне биле па је општина сваке године морала зајмити.

2) Зато што су се до тада свагда могли наћи у црквеној каси новци под интерес, а сад црквена каса сабира новац за своју потребу и не може општини под интерес давати.

3) Што је општина дужна давати цркви 20.000 гроша поред оног што даје за капелу.

4) Што за шест месеци општина не може сав предвиђени прирез наплатити, јер неки умру, неки оду на страну, а неки сиромаси не могу да плате. Поред тога што има штете и од јексик новаца.

5) Што је сматрао да разрезани порез није тежак ни сиромасима.

6) Што општина никад није могла наћи потребне новце већ је сам морао зајмити и за општину гарантовати.

7) Што је за чесму потрошено 3.000 гроша, а није знао да ли ће кнез то платити.

8) Што се с мањим трошком не може проћи.

9) Што му општина никад није признала непредвиђене трошкове. Кнез ове разлоге није усвојио већ је наредио да Београђани изаберу новога кмета. И они су му већ 26 марта писали:

„По високој заповести Ваше светлости, која нам је дозволила да сами изаберемо свога кмета, поставили смо сви једнодушно за кмета Ристу Јовановића под платом годишњом 200 талира које са страхопоштовањем и Вашој Светлости до знања доводимо, молећи Вас повторително да би и у будуште у досадашњој вашој милости имали нас благоизволели..."

Тако је, после свога четрнаестогодишњег кметовања, суспендован са дужности први кмет београдске општине због неких замешатељстава у општинској каси. Било је ту и неправилно разрезаног пореза и поклона из општинске касе и ликера слатког на дар, и плаћаног општинским парама...

Избор новога кмета потврдио је кнез Милош 27 марта 1836 године и препоручио новоме кмету да се слаже са еснафима и да не поклања ником ликер и проче, него да се добро чува излишних трошкова.

М. С. ПЕТРОВИЋ

Скице са Калемегдана

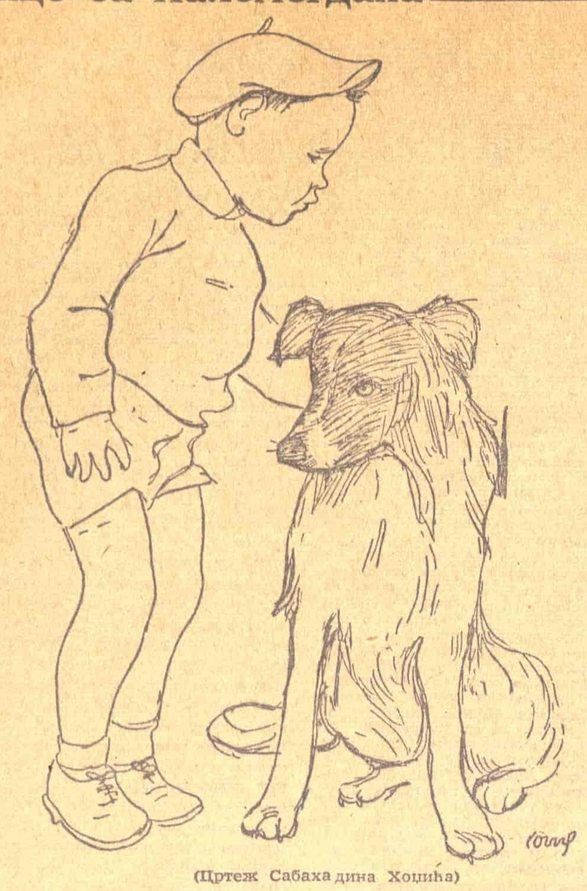

(Цртеж Сабахадина Хоџића)

Нове књиге

В. И. Лењин: **Дечја болест „левичарства" у комунизму,** издање „Култура", Београд 1949, Библиотека марксизма-лењинизма, ћирилицом и латиницом, стр. 102, цена 28 динара.

Г. В. Плеханов: **Уметност и књижевност II,** издање „Култура", Београд 1949, латиницом, стр. 402, цена 55 динара.

Д. Туцовић: **Изабрани списи:** књига 1, издање „Просвете", Београд 1949, ћирилицом, стр. 348, цена 88 динара.

Аугуст Шеноа: **Сељачка буна,** издање „Просвете", Београд 1949, ћирилицом, стр. 307, цена 69 динара.

Милан Богдановић: **Стари и нови,** издање „Просвете", Београд 1949, ћирилицом, стр. 171, цена 50 динара.

Јован Јовановић — Змај: **Политичке и сатиричке песме,** издање „Просвете", Београд 1949, ћирилицом, стр. 282, цена 62 динара.

Отокар Шин: **Отокар о контрапункту,** издање „Просвете", Београд 1949, латиницом, стр. 216, цена 85 динара.

Густав Шваб: **Прича из класичне старине,** издање „Просвете", Београд 1949, ћирилицом, стр. 263, цена 32 динара.

Славко Колар: **Политичка вечера,** Мала библиотека, издање „Просвете", Београд 1949, ћирилицом, стр. 59, цена 10 динара.

В. М. Текери: **Хагартијева жена,** Мала библиотека, издање „Просвете" Београд 1949, ћирилицом стр. 34, цена 6 динара.

Петар Стојановић: **Основна школа за виолину,** прва свеска, издање „Просвете, Београд 1949, стр. 39, цена 33 динара.

Женидба врапца подунавца, издање „Просвете", Београд 1949 ћирилицом, цена 9 динара.

П. Березов: **Михаил Васиљевић Фрунзе,** издање „Култура", Београд 1949, штампано ћирилицом и латиницом, стр. 121, цена 12 динара.

СПОРТ Година 1949

— најплоднија после ослобођења

У ТОКУ ОВЕ ГОДИНЕ наши фискултурници и спортисти постигли су своје највеће успехе. У погледу спортских такмичења 1949 година била је, свакако, једна од најплоднијих после ослобођења. Ако узмемо у обзир искуства стечена у току четири године фискултурне и спортске делатности, видећемо да је много учињено на физичком развоју наше омладине. Вођена је оштра борба не само за омасовљење нашег фискултурног покрета, већ и за подизање квалитета по спортским гранама. У 1949 години, која је претстављала прекретницу у нашем спортском животу и која је обиловала великим бројем такмичења, подизању квалитета такмичења, екипа и појединаца, посветила се посебна пажња.

Ако погледамо рад фискултурне и спортских организација, видећемо да поред извесних недостатака и пропуста учињених у току рада од стране појединих друштава и савеза, постигнути резултати претстављају велики успех. Може се поуздано рећи да су наше спортске организације у току ове године учиниле значајан корак напред, ка развоју нашег спорта. Овај напредак не огледа се само у постигнутим резултатима, већ и у организационом учвршћењу секција, друштава и савеза. Један од највећих успеха у раду претставља успешна употреба нових форми такмичења. Лига такмичења постала су стална форма рада и имала су много успеха у току овогодишње сезоне. За разлику од прошле године када су лига такмичења упражњавана само у фудбалу, ове године, сва такмичења савезног значаја, у оквиру свих савеза одржавају се по систему лига.

У току овогодишње спортске сезоне постигнути су резултати европске вредности. Успеси фудбалера, атлетичара, пливача, кошаркаша и других, у многоме су допринели угледу нашег спорта у иностранству. После овогодишњих успеха, можемо слободно рећи, да се наша земља учврстила у ред најјачих спортских земаља у Европи. Али, говорити о успесима нашег фискултурног покрета, а не поменути успехе гимнастичке организације и стрељаштва, значило би не обухватити све постигнуте успехе у току ове године.

Фискултурне манифестације, одржане у нашој земљи, показују колико се у масовности фискултуре напредовало у току ове године. Пролећни и јесењи крос, Титова штафета, такмичење за значку фискултурника, учешће наших спортиста на такмичењима у иностранству, јасно показују какви су успеси постигнути у омасовљењу и подизању квалитета нашег спорта.

Једно од најмасовнијих такмичења у нашој земљи су кросеви. Хиљаде младића и девојака широм наше земље учествују на овим такмичењима. Ако погледамо резултате постигнуте на крос такмичењима ранијих година, видећемо да умногоме заостају за овогодишњим резултатима. Прво такмичење организовано широм наше земље одржано је 1946 године. На овом такмичењу учествовало је 277.780 такмичара и такмичарки. На овогодишњим такмичењима учествовало је 1,500.000 учесника. Укупан број такмичара на свим досадашњим кросевима износи 4,070.081. Из ових података видимо да су кросеви најпопуларнија такмичења у нашој земљи. Поред кросева, једно од највећих такмичења у нашој земљи, је Титова штафета. Ове године у штафети је учествовао већи број учесника, него ранијих година.

Као што је напред речено, наши спортисти постигли су у току овогодишње сезоне одличне резултате. Успешне турнеје наших фудбалских екипа (Црвене звезде, Партизана, Хајдука, Локомотиве, Динама и Металца) и сусрети са иностраним тимовима, дају најбољи доказ о вредности нашег фудбала. Највећи успех претставља победа и квалификовање наше репрезентације у трећем сусрету са репрезентацијом Француске за првенство света. Поред овог успеха, наши фудбалери су на својим турнејама по Француској, Аустралији, Швајцарској, Белгији, Луксембургу и Аустрији успели да подигну вредност и реноме нашег фудбала у висини европске класе. Међу овим турнејама по својој вредности, свакако, прво место заузима турнеја Партизана по Шведској, Фудбалери Партизана достојно су репрезентовали спорт социјалистичке Југославије. Од шест утакмица, колико је укупно одиграно на турнеји по Шведској, Партизан се вратио у земљу без изједбе изгубљене утакмице. Ове победе су утолико значајније што су противници биле екипе европске вредности АИК и Норкепинг. Према писању шведске штампе, тим Партизана је најбоља екипа која је гостовала у Шведској. Поред одиграних утакмица са Француском, наша државна репрезентација победила је још репрезентацију Норвешке са 3:2 и Израел са 6:0. Док је изгубила од Аустрије са 2:5 и 1:3. Поред сусрета с иностраним екипама, наши тимови су у интерним такмичењима постигли добре резултате. Добра организација и успешно спровођење такмичења за куп маршала Тита и прве и друге савезне лиге, дају јасне доказе да је фудбалски спорт у нашој земљи напредовао и постигао одличне резултате.

И поред малог броја сусрета у међународним такмичењима, наши кошаркаши су у току ове сезоне постигли добре резултате. Победе Црвене звезде и Партизана над екипом Рејера и Томазием, успешна турнеја Црвене звезде по Француској, где се нарочито истиче победа над Асфелом, прваком Француске, јасно показују колико је кошарка напредовала у току последње године дана. У току ове сезоне државна репрезентација је од међународних сусрета учествовала једино на турниру купа Марјано у Напуљу. Освојање трећег места на овом турниру претставља велики успех наше кошарке.

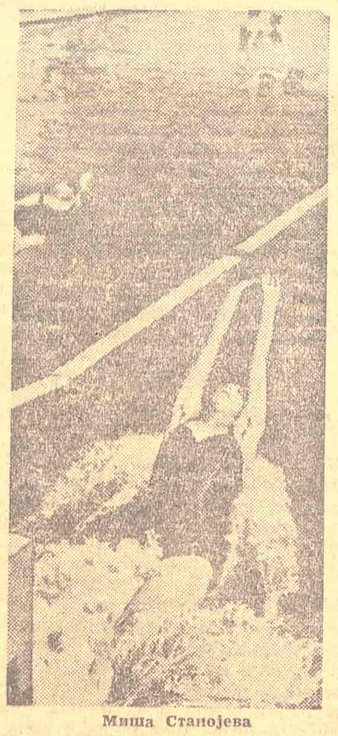

Миша Станојева

У току ове сезоне пливачи су у многобројним сусретима, како унутар земље, тако и међународним, успели не само да побољшају рекорде, већ и да наш пливачки спорт афирмирају као један од најјачих у Европи. Штафета 4 x 200 са временом 9:00.7 претставља један од најбољих резултата у овој сезони. Ово је шесто време на свету. 400 метара слободно са временом 4:44,8 претставља не само успех Марјана Стипетића, већ и нашег пливачког спорта уопште. Са резултатом 2:43,1 на 200 метара прсно, Церер је постигао шесто место на свету. Барбијери је поставио нов југословенски рекорд на 400 метара прсно са временом 5:51,7. Шканата је 100 метара слободно пливао за 58,4 и постигао четврто место на свету. Поред горе наведених успеха, највећи успех наших пливача претставља победа над репрезентацијом Италије 80:72. Победе Младости и Енотности над Постшпортферајном, репрезентације Загреба над Северном Италијом, омладинске репрезентације ФНРЈ над истом репрезентацијом Италије, у многоме су допринели да реноме нашег пливачког спорта подигне на завидну висину.

Позив и учествовање наших најбољих тенисера на великим међународним такмичењима, типа Вимбелдон, Монако, Ница, Рапал, Индија и други претстављају јасан доказ о гласу који ужива наш тенис у иностранству.

Биланс међународних сусрета наших атлетичара: ФНРЈ—Аустрија 125:76, ФНРЈ—Белгија 117:95, ФНРЈ—Луксембург 70:36, ФНРЈ—Швајцарска 127:74, Партизан—Расинг (Париз) 88:54, Партизан—Расинг—УСЖ (Брисл) 171:143:100 — показује да су успеси дошли брже него што се очекивало.

Ако анализирамо вредност наше атлетике видећемо да појединци још нису достигли европску вредност изузев у бацању кладива и стипл-чеза, међутим, екипно слободно можемо рећи да смо се пробили међу прве. Наши најбољи појединачни резултати постигнути су у бацањима. У диску и кладиву имамо најбоље резултате наше атлетике. Ради што бољег прегледа постигнутих резултата у бацању, даћемо упоредну таблицу југословенских, европских и светских рекорда:

ФНРЈ
кугла: Крупалија 14,95
диск: Жерјал 51,61
кладиво: Губијан 55,00

ЕВРОПА
кугла: Лип (СССР) 16,04
диск: Този (И) 54,02
кладиво: Немет (М) 58,06.

СВЕТ
кугла: Фукс (САД) 17,44
диск: Гордиен (САД) 56,46
кладиво: Немет (М) 58,06

Из овог видимо да су Жерјал и Губијан постигли резултате европске вредности. Успеси атлетичара постигнути у току ове сезоне, резултат су брижљивих припрема појединаца и екипа за такмичење.

У екипном пласману у такмичењима за првенство света наши стрелци заузели су друго место у општем пласману. Овај успех екипе и појединаца претставља један од највећих успеха нашег спорта. Својим залагањем и упорношћу наши стрелци су у Буенос Аиресу успели да се уврсте међу најбоље стрелце света.

Постигнути успеси наших спортиста претстављају тачан одраз бриге и старања народних власти о физичком развоју наше омладине. Ови успеси послужиће као потстрек за постизање још бољих резултата у 1950 години.

М. В.

Календар предузећа за текстил

ПРОЛЕЋЕ

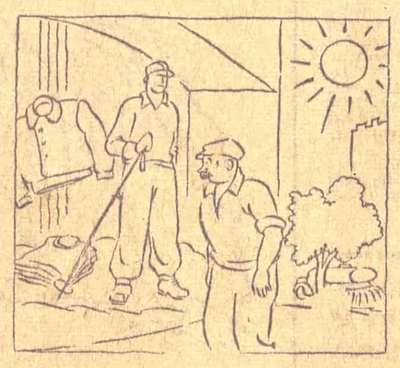

ЛЕТО

ЈЕСЕН

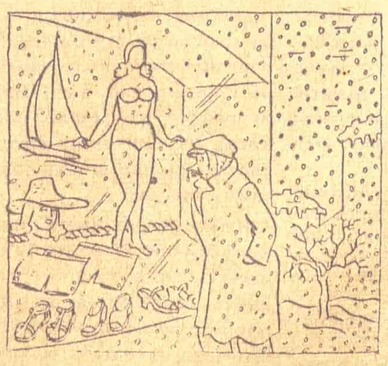

ЗИМА

Из дневника

ПРИЧА

Сибинова рачуница

Виктор КОМАР-ЦКИ

ЗВЕЗДЕ су се на сеоском небу у праскозорје гасиле из штедње, а у кући Сибина „Префакуте" још увек је горела славска свећа. Домаћин је нераздевен седео у углу собе зурећи у охлађене слапове воска на свећи. Пред очи му опет искочи јучерашњи догађај: Спремио славу и чека госте. Цело село зна кад Сибин слави. Некада су долазили да му честитају и у томе скоро почаст за себе осећали. А јуче никога ни да пригвири. Чекао је читав дан, а у први сутон покуњен, понижен изашао у двориште да бар комшију Пуришу довикне. Смотрио га кроз шљивик где се мота на своме дрвљанику, цепа дрва. Са гласом у коме се мешала горчина са тоновима молећивости довикну:

— Хеј, Пуриша, а ти као заборави да ми је данас слава?

Комшија се исправи ,наслони на секиру и заврте главом:

— Јок, Сибине ,нећу ти доћи. . . Понова се маши за секиру, па опет застане и настави: — Ни ја, нити ма ко од наших из села. Кулак си, брате, кулак! Не можемо ми с тобом.

Сибин љутито крочи корак напред, али још владаше гласом:

— Ама, зар и ти? Па пријатељи ћемо постати, ородићемо се! Батали оне из задруге.

Пуриша замахну секиром, зари је у пањ и наби руке у џепове:

— Е, ни за оно неће да важи наш договор. Не дам 'ћер за кулачког сина. Неће моја Смиља у твој кућу. Нећу да ми се унуци крве и свађају. Да ми синовљево дете виче за ћеркиним дететом: „Кулачић, кулачић, умесићу ти колачић"!

Опсова Сибин, обрте се на петама и улети у кућу. Жена немо стоји с прекрштеним рукама на кецељи, син крај прозора зури у двориште ,свећа трепери и танки дим виђе се ка таваници. У соби мук и некако хладно за душу. Домаћин се свали на троножац. Зора га је затекла да није ока склопио. У лобањи му је читаве ноћи брујало као у кошници. Сада му је у ужареној глави омекшала усијана мисао и он је њој ковао — искивао је у одлучни план.

— Још данас, још данас. Боље данас него сутра. Шта га знаш, сутра може да буде већ доцкан. Сви ће се сељаци потпуно отуђити од мене, постаћу бела врана, шугаво псето, обилазиће ме ни поздрав неће хтети да одврате.

Али ово јучерашње само га је мало чвршће прибило на троножац и натерало да што брже и што дубље о новој ситуацији поразмисли. И о томе је Сибин размишљао целе ноћи, правио комбинације, тражио излаз. Прибрано је себи

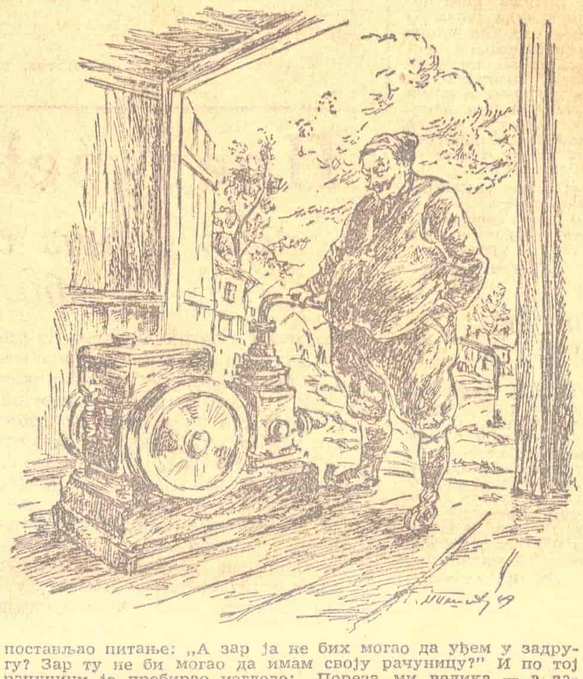

постављао питање: „А зар ја не бих могао да уђем у задругу? Зар ту не би могао да имам своју рачуницу?" И по тој рачуници је пребирао изгледе: „Пореза ми велика — а задругари не плаћају порезу". „Онда, земљу уносим — али не морам сву". „Задржим ли нешто — ту су пумпе и баштованлук". „Има ту леба. има, има. . .".

Иако снен и умораран имао је Сибин тога јутра пречишћену рачуницу. И потсмехиваo се и шапутао је: „Бре, паметан си, Сибине!" — лупио се по затегнутој чоји на колену и завршио. . . „Јес', и вуци сити и оце на броју".

Весело је корачао ка задрузи, шеретски загледао своје сељане-задругаре као мислећи: „Уско вам, бре, грло Сибина да прогутате! А и памет вам кратка мене да надмудрите". У зграду управе задруге упао је бучно, смело, као да је код своје куће. Претседника скоро братски загрлио, спустио му руку на раме и потресним гласом изјавио:

— Дођох и ја! Ето, решио сам да се упишем. И себе и сина.

Познају Сибина сељаци, на реч му лако не верују. Гледа га претседник с неверицом и погађа :шта ли овај хоће?

— Е, Сибине, ако ако. Него, ти као рече: „Себе и сина" И жену, ваљда?

Сибин се спусти на клупу ,пребаци ногу преко ноге и врти опанком:

— Ма, овај. . . знаш. , она неће. Џандрљива је, свађалица — не може да се трпи са женама, Јест, неће она, издаде нас. Њој морам да оставим мало земљице ,једно два-три јутра од оне земље покрај јаза. И нека трља главу како зна.

Претседник предосећа да и овде лежи нека тајна и чешка браду:

— Ене-де, нисам знао да је таква. А досада се лепо слагала с нашим женама. Добро, пустимо то, него шта мислиш с овим пумпама за наводњавање? Ако би дошао код нас добре би биле за наш задружни баштованлук. Велики баштованлук ,речица нам ту, земља јака, па кад механизујемо — ехеј!

Сибин се саже да притегне лаковане кајишиће на опанцима:

— Хм, хм. Па ето, испало некако да и те пумпе морам њој да оставим. Од њеног мираза сам купио. Сад кад се делимо — сваком своје.

— Где, гле, тако дакле?

— Ама, претседниче, све су то трице. Главно је да ја улазим у задругу. Ја, стручњак. Свршио сам нижу пољопривредну школу, па ко велим треба да те опоменем на оно о кадровима. Читаш у новинама, свуда пишу о правилном коришћењу кадрова. Није вајде да ја будем обичан задругар. Знам знање, умем да руководим — да ви мене примите у управу. Ту ћу најбоље да одговарам, правилно да ме искористите.

Претседник устаде са столице, одмаче се један корак уназад, гледа шеретски Сибина од главе до пете, и у својим наслућивањима ухвати прави конац истине:

— Сибине, бре, префакуто једна, добар ти надимак дадосмо још од малена. Сећам се кад оно код записа играсмо као децаораја. Гађамо „купе", а ти све бијеш туђу с коштунцима. Или још мудрије: располовиш ора', поједеш мрезу, па са залепљеном љуском гађаш. Кад гађају твоју „купу", тражиш да сваки ора' буде „буџанац". И, ето, такав си сада. Кад дајеш — само што мање да даш. Кад за свој ћар тражиш, — и у управу да те примимо, и жени два јутра, и пумпе да не унесеш. А мислиш ли ти да не знам твоју рачуницу! Порез да не плаћаш на земљу ,вишкове да не дајеш. Са она два јутра од баштованлука полако да капиталишеш и нико да ти не пребаци, како сме, па ти имаш покриће да си задругар! — Претседник се наднесе преко стола и просто лану на Сибина: — Сибине, нећемо да те примимо у задругу!

Сибину се очи разрогачише. Опружио обе ноге, рукама се ухватио за клупу и блене. Овако што није очекивао. Уместо ширених руку, опет му окреће леђа.

— Како, море, ама ја уносим земљу у задругу.

— Земљу, земљу! То да нам замажеш очи. Али не и сву земљу. Жени остављаш она два јутра. Кобајаги жени! Зашта ће ти та два јутра? И зашта пумпе чуваш? Знаш ти да су нама у задрузи и машине нужне, потребне нам и пумпе, јакако! Ал' друго ти знање имаш: пумпе, два јутра крај јаза и баштованлук, па да те види бог. Сигурна парица — први зелениш на београдску пијацу, слободна цена, и-ха-ха! А за трудодан — колај работа! То само онако: да се Власи не сете. Префакуто, префакуто, ништа нема од те работе!

Пред зору је Сибин имао нову рачуницу. Кад први петли испробаше своје мужјачке гласовне предности крете се он за Београд. Упутио се до великог хотела „Турист". Распитивао се нешто код кувара, а после закуцао и код директора. Сладуњаво се смешка, гужва шајкачу и све некако испод ока загледа по соби, никако у саговорника:

— Е, ја дошао да вам изнесем један предлог. Ваш хотел има ресторан, намирнице су вам потребне, како би било кад би имали своје пољопривредно добро, економију?

—Било би корисно ,а зашто ти то питаш? — не схвата директор.

— Дабоме, корисно, знам ја. Е, ја баш донео за вас једну економију. . .

— Како донео? — ишчуђава се руководилац хотела. — Јеси ли у тој торбици донео?

— Хе, хе, — махну Сибин шајкачом у правцу директора — ви то вицеве, а ја озбиљно .Донео сам, ко велим, понуду. Знам, треба вам неко имање, а ето, ја дошао да вам понудим баш такво имање. Да вам просто поклоним.

— Како, чије имање? — још више се ишчуђава директор необичном предлогу.

— Моје, моје мојцато.

— Ма добро, како ти то поклањаш своје имање? Нисмо ти ми ни род, ни помози бог! Шта си ти — неки добротвор?

— Е, то, баш то! Такви су ми били и сви преци. Мој чукундеда поклонио, во времја оно, све имање манастиру. Деда даривао цркву, а ја настављам њихова доброчинства и 'оћу вама да дам.

— Ма, сељаче, мани шалу, ја сам у послу, говори озбиљно зашто си дошао?

— Ја озбиљно дошао да поклоним имање.

— Сасвим да поклониш, ништа за њега да не тражиш?

— Јест, богме, онако клот да поклоним. Једино, да би могао још да животарим, тражио бих да ме поставите за управника ваше економије, ја да вам водим цео посао, а и два јутра себи за окућницу да задржим.

— То јест, да будеш наш службеник на терену. . . ја, ја, можда би и могло тако нешто да буде. . . А где ти оно рече да је имање?

— Село Задружићи.

— Да, да. . . Одмерава погледом директор чудног дародавца, размишља о предлогу, покушава да протумачи његове побуде.

— Размислићу о том предлогу, — прекиде тишину директор. — Наврати, прикане, за неки дан. Уговорићемо ствар како по правди и закону доликује.

Док се Сибин котрљао друмом ка својим Задружићима поред њега је телефонском жицом зујао разговор. Директор се поближе информисао код Месног одбора. А у Месном одбору пола задружне управе, сви се накитили око слушалице:

— Кој' бре дарежљив човек? Зар Сибин!? Лија једна олињала! . . Каква ли му је то рачуница? Има он неку, паз'те ви шта радите и нас је овде пробо да натоциља. . .

Појавио се Сибин једног од следећих дана у директоровој канцеларији, а овај га с потсмехом мери и покушава погледом да му ухвати немирне очи:

— Па, богати, пријатељу, у оном твом селу сви сељаци ушли у радну задругу. А ти, зар нећеш да уђеш?

Мота Сибин шајкачу око прста и као о споредној ствари једва узврати:

— Овај, јест', ја једини нисам ушао. . . У свађи сам с претседником задруге, мрзимо се из детињства.

— Ама, немој, човече — тобоже брижним гласом саветује директор. — Кад је већ цело ваше село приступило, унеси и ти ту земљу што нама нудиш.

— Јок, јок, 'оћу вама да дам, а ви мене за управника.

Директор притисну догорелу цигарету у пепељару:

— Слушај, пријатељу, схватам ја тебе: земљу нама дајеш — порез више не плаћаш. Хтео би да останеш на њој као управник. Да убираш плодове за нас, а онако — као приде — и за себе. То приде би ти дошло за шпекулацију, а плата. . . е, видра ли си. . . плата као награда што си нас надмудрио. Леп ти је рачун. Али се ми у то коло не хватамо. Нећемо, друшкане, твоју земљу, носи је у задругу.

Сибин се по други пут згрануо. Неће његову земљу!? Ама је ли то могуће? Он куди, поклања, а нико неће да прими. Несхватљиво, несхватљиво! Шта је овом свету, је ли се тумбе окренуо? Просто не може човек да верује. Толико се он некада јагмио за земљу, куповао, грабио, око међе се тужио, крв би да пролије, а сада — не може да је се ратосиља. Невероватно, невероватно!

Љутито је опсовао жену кад се вратио увече кући, тресну мачку која је хтела да се умиљава и набио губер преко главе покушавајући да заспи.

— Вала, кад сам кулак, нека и останем кулак, — беснео је под покривачем. — Под кулачку заставу, па ћемо да се бијемо! Не зову мене џабе „префакута" — умећу ја да изврдавам док сам жив, а кад умрем. . . море — и на небу ћу да будем кулак, ако и тамо има задруге! Са мојим баштованлуком туђи ћу читав њихов задружни баштованлук. Пумпе ја имам, не они. Техника је то, наводњавам земљу кад ја 'оћу, и како ја 'оћу. А они нек чекају божју кишицу.

Пролазе недеље, месеци, село се сасвим отуђило од Сибина. Нема већ ни с ким да поразговара. Кад иде шором, а он скоро режи пролазећи крај задругара који као да га и не виде. Једном у шљивицима набасала сеоска дечурлија на неко залутало псето из суседног села. Потегла за њим каменицама, псето заждило кроз докаке, а деца у потеру. Сибин мирно пролазио друмом, кад из побочног сокака испаде рундов и право пред њега. Трже се човек, укипи, а цукац осети у њему непријатеља који му се испречио на путу, па право за груди. Млатара Сибин рукама, брани се, а псето уједа, гребе, цепа. Пролазе сељаци и нико да каже ни „чибе"! акамоли да се маши камена или тојагом да притекне у помоћ. Пролазе хладно, незаинтересовано, као да је псето на псето ударило.

Једне недеље долази његов син кући, скида нови чојани прслук и треска га о под. Натуштен, невесео, окрете се оцу:

— Оцо, ја овако више не могу!

— Шта ти је запело? — као предосећа Сибин .

— Ухватим ли се у коло до неке девојке, а она се одмах пушта и иде до другог. Сад почела и Смиља, неће до мене да игра, каже ми: „докле ћеш да будеш кулак?"

— Нек иде она бестрага, ако, није једина девојка. Наћи ће теби отац и бољу прилику. . .

— Јок, оцо, не могу. Ти шта ћеш, али ја одо' у задругу!

— Змијо из недара! — Скочи Сибин. — Нећеш, вала мајци, док сам ја жив!

— Вала, оцо, 'оћу! Ја решиx па дао ти, ил' не дао.

— Разбаштинићу те, гољо ниједанп!

— Разбаштини, руке ми не можеш одузети.

Доживљавао је тако Сибин удар за ударом. А баш тих дана дочу и то да је управа задруге купила електротурбину коју хоће да поставе на речицу да електрифицирају село. Гунђао је :„Дабоме, сад неће ни струју да ми даду". Казаће: „Струја је наша, а ти ниси наш — не дамо теби".

Почело грађење мале централе на речици ,али већ у току припрема до Сибина допре кобни глас :да би добили већу количину воде, затварају браном јаз који протиче поред његовог имања и који храни његове пумпе.

Дојурио Сибин до претседника Месног одбора, пратса, жали се.

— Узимате ми воду! Како ћу да наводњавам баштованлук, где пумпе да поставим?

— Жао ми је, Сибине, — вајка се претседник — сви смо се сложили да затворимо тај јаз. Он пролази и крај Милисављеве њиве и крај Чедине и крај Митрове, Животине, Васине, — сви су они ушли у задругу и не треба им вода за њихов баштованлук. А наш задружни концентришемо горе, више будуће централе.

Онда се шеретски насмеја, као присети се нечега охрабрујућег и потапша га по рамену:

— Него, шта се ти секираш? Ти имаш пумпе, инсталиције. Удари цев директно у облак, одатле је сва вода на земљи. Моћи ћеш с пумпом тако штогод, машина је то — све се с њом може.

Куњао је Сибин три дана, гунђао по кући, попреко гледао све сељаке који су понова почели да га поздрављају, само сада потсмешљиво и упадљиво, и да га запиткују шта му раде пумпе. Најзад се једног јутра понова обрео у канцеларији радне задруге:

— Претседниче, ја дошао.

— Е, 'фала ти што ми то рече, иначе не бих приметио само гледајући.

— Овај, али ја сам дошао да се упишем.

— Ма, шта кажеш? — као пренемаже се и ишчуђава претседник. — Да се упишеш? Сву земљу?

— Сву, — мрко одвраћа Сибин.

— И она два јутра?

— И њих.

— И пумпе?

— Јест, богме!

— А неће жена да се љути што њен мираз дајеш?

— Ама присетио сам се ја после: није то купљено од њеног мираза, него од других пара. А и она ће да се упише,

— Како? Зар ће моћи да се слаже са осталим женама?

— 'Оће, 'оће, смирила се. Ја сам вршио пропаганду, па сам је преваспитао.

— Е, вала, Сибине, све је то лепо и красно, али и поред тога — нећемо те примити. Можеш ти да унесеш у задругу и земљу и машине и стоку, али мало вајде, не уносиш ти још нешто што нама треба.

Потскочи Сибин и лупи се шаком по грудима:

— Очију ми, славе ми, све сад уносим, све што имам.

— Верујем то: све што имаш. Али ти немаш још један капитал који су донели остали задругари. Не кажем да си га отуђио пре уласка у задругу, или да си га сакрио. Јок! Ниси га, брајко мој, никада ни имао и не можеш ни сада да га даш. Не уносиш, бре Сибине. . . .поштење и добру вољу. Префакута си одувек био и увек ћеш остати. . . И, ето, нећемо да нам квариш ваздух у задрузи.

Београд, 1 јануар 1950 године * Одговорни уредник Драгутин Шолајић, Улица Драгослава Јовановића 1/IV * Телефон 20-443 * Чековни рачун 103—9000306 * Поштански фах 752 * Штампарија „Борба" — Београд. Кардељева 31. Рукописи се не враћају